UCHWAŁA NR 0150/XXXIII/742/09

RADY MIASTA TYCHY

z dnia 27 sierpnia 2009 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii rozwoju kultury w Tychach na lata 2009-2015”

Na podstawie art.7 ust.1 pkt.9 i art.18 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz.1591 z późn. zm.) oraz art.4 ust.1 pkt.7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz.1592 z późn. zm.) w związku z art.1 ust.4, art.9 oraz art.10 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz.123 z póź. zm.), na wniosek Prezydenta Miasta Tychy, po zaopiniowaniu przez Komisję Kultury, Sportu i Turystyki,

Rada Miasta Tychy uchwala:

§ 1

Przyjąć „Strategię rozwoju kultury w Tychach na lata 2009-2015” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Odpowiedzialnym za wykonanie uchwały jest Prezydent Miasta Tychy.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Miasta Tychy

/-/ mgr Zygmunt Marczuk

ZAŁĄCZNIK DO UCHWAŁY
NR 0150/XXXIII/742/09
RADY MIASTA TYCHY
z dnia 27 sierpnia 2009 r.

Strategia rozwoju kultury w Tychach na lata 2009 - 2015

Tychy 2009

Spis treści

Wstęp 3
I. Zadania miasta Tychy w dziedzinie kultury – podstawy prawne 6
II. Kultura w Tychach – diagnoza. Kapitał ludzki i instytucjonalny 7
1. Czytelnictwo i literatura 8
2. Sztuki wizualne 9
3. Teatr 10
4. Muzyka 11
5. Kino, film 12
6. Muzea 13
7. Dziedzictwo kulturowe 15
8. Imprezy masowe 15
9. Osiedlowa i parafialna działalność kulturalna 16
10. Infrastruktura 16
11. Środowiska twórcze 18
A. Artyści plastycy 18
B. Architekci 20
C. Środowisko literackie 20
D. Dziennikarze. Prasa społeczno-kulturalna 21
E. Środowisko muzyczne 21
F. Fotograficy 22
G. Artyści teatru i filmu 23
III. Misja, priorytety, cele strategiczne i zadania 24
IV. Zasady i źródła finansowania …..... 27
V. Karty zadań – przykłady 31
Podsumowanie 46
Zespół ds. opracowania Strategii 48
Aneks 49
1. Analiza SWOT 49
2. Wykaz zespołów artystycznych działających w placówkach kulturalnych i oświatowych Tychów w roku artystycznym 2007/2008 51
3. Wykaz laureatów Nagrody Prezydenta Miasta Tychy w dziedzinie kultury, nauki i sportu 52
4. Goście Tyskich Dni Literatury 53
5. Zespoły i obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz inne obiekty posiadające walory historyczne i kulturalne 54
6. Wykaz profesjonalnych artystów plastyków mieszkających w Tychach 56

„Każdy [...] może sobie sam odpowiedzieć na pytanie,
czy taka czy inna sztuka mu się podoba.
To jest demokracja, o której
w Polsce coraz częściej się zapomina.
Ale najpierw trzeba mu dać szansę zrozumienia.
Nikt nie zna się na sztuce od urodzenia,
tak jak od urodzenia nikt nie zna się na ekonomii."

Piotr Piotrowski[•]

WSTĘP

Po co człowiekowi kultura? Czy jest mu rzeczywiście potrzebna? Może człowiek mógłby istnieć bez kultury?

Warto postawić kilka retorycznych pytań na początku dokumentu nazwanego „Strategią rozwoju kultury w Tychach". Warto postawić także pytania następne: Czy rzeczywiście musimy kulturę rozwijać? Rozwijać właśnie w Tychach? I co rozwijać?

Powszechnie uznajemy, że człowiek nie może istnieć bez kultury, kultura bowiem stanowi o tym, że jest człowiekiem. Człowiek to nie tylko biologia, ale też intelekt, pamięć, wola, zdolność do wartościowania, projektowania, dokonywania wyborów, obcowania z niewidzialnym, wyobraźnia. Metaforycznie ujmując – szczególna „moc" wykraczająca poza biologię człowieka to kultura.

Kultura to zatem wytwory wyobraźni, intelektu, ducha. To one decydują o jakości życia człowieka, o jakości otaczającego go świata, a także o relacji z drugim człowiekiem. Wpływają na naszą tożsamość. Rozstrzygają, w jakiej mierze potrafimy przyswoić świat.

Ogólna, słownikowa definicja mówi, że kultura to całokształt materialnego i duchowego dorobku ludzkości gromadzony, utrwalany i wzbogacany w ciągu jej dziejów, przekazywany z pokolenia na pokolenie. Definicja ta podkreśla rolę dziedzictwa kulturowego – to dziedzictwo tworzy kontekst, w jakim formuje się tożsamość każdego człowieka.

Wszystkie powyższe konstatacje zmierzają do jednoznacznego wniosku – kultura to część naszego człowieczego „ja" i „my" – a zatem trzeba i warto ją rozwijać, pobudzać jej rozwój.

Na pytania o uzasadnienie celowości opracowania strategii rozwoju kultury w Tychach odpowiedzieć można tak: Tychy są miastem szczególnym, a tyszanie szczególną zbiorowością, o zróżnicowanych rodowodach, różnym pochodzeniu regionalnym. Znaczna ich część dopiero w pierwszym pokoleniu buduje swój związek z miastem. Ale nie czują się tu obco. Jak pokazały przeprowadzone w lutym 2009 roku badania socjologiczne – 96,6 % tyszan jest zadowolonych z tego, że mieszka w Tychach. Jeśli taka jest ich ocena – to chyba zależy im na budowaniu związku z miastem, na wrastaniu w tutejszy, lokalny świat. W takim „budowaniu" ważną rolę odgrywa aktywność społeczna, a więc i aktywność kulturalna, ponadto ważna jest znajomość lokalnego dziedzictwa kulturowego, symbolicznych dla świata lokalnego wartości.

[•] P. Piotrowski: *Krytycy potrzebni od zaraz.* „Tygodnik Powszechny", 16.09.2007. P. Piotrowski - dyrektor Instytutu Historii Sztuki na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

Przeprowadzona diagnoza funkcjonowania kultury w mieście pozwoliła stwierdzić, że:

1. istniejące instytucje i placówki kultury, a także stowarzyszenia realizujące program z tego zakresu, cechuje różnorodność,
2. oferta kulturalna jest urozmaicona,
3. kalendarz imprez kulturalnych organizowanych w mieście jest bogaty,
4. infrastruktura kultury wymaga rozbudowy.

Jak widać, we wnioskach z diagnozy przeważają stwierdzenia pozytywne. Mimo to, jak pokazują m. in. przytoczone już badania socjologiczne, tyszanie narzekają na brak atrakcji kulturalnych w mieście i niedostatek placówek kultury[•]. Jak widać, stwierdzenia diagnozy pozostają w sprzeczności z potocznym odczuciem mieszkańców. Ta sprzeczność staje się jeszcze bardziej wyraźna, jeśli uwzględnić fakt, że podczas wielu wydarzeń kulturalnych organizowanych w mieście jest nikła frekwencja.

Wszystkie przywołane argumenty wskazują na potrzebę opracowania strategii działań, które mogą przyczynić się do wzrostu uczestnictwa tyszan w kulturze, a patrząc na ten sam cel z punktu widzenia mieszkańców – do lepszego zaspokojenia ich potrzeb kulturalnych.

W toku dyskusji, po analizie przytoczonych wcześniej argumentów, sformułowano misję strategii. Zespół autorów uznał, że misją jest:

Angażowanie mieszkańców w życie kulturalne miasta

Sformułowanie misji mówi o tym samym, co przytoczone na początku dokumentu słowa Piotra Piotrowskiego, wykorzystane jako motto: ważne jest połączenie z jednej strony **woli organizatorów życia kulturalnego stworzenia szansy poznania i uczestnictwa w kulturze,** a z drugiej – **woli poznania i uczestnictwa ze strony mieszkańców**.

Strategia wskazuje, w jakim kierunku powinny iść zmiany, aby osiągnąć zamierzony cel: jakie działania należy podjąć, jak poprawić infrastrukturę, jak reagować na nowe potrzeby mieszkańców. I jakie przestrzenie kontaktu z kulturą stworzyć, aby w sposób skuteczny i przyjazny wciągały w interakcję: oferta kulturalna – odbiorca (refleksyjny odbiorca).

Opracowany dokument „Strategia rozwoju kultury w Tychach na lata 2009-2015" to efekt wielomiesięcznej pracy zespołu, którego trzon stanowili dyrektorzy miejskich instytucji kultury, ale w spotkaniach warsztatowych i dyskusjach brało udział szersze grono osób. Wszystkim współpracownikom autorzy dziękują za inspiracje.

Dokument niniejszy składa się z kilku części.

Pierwsza to diagnoza dotycząca istniejącego kapitału ludzkiego i instytucjonalnego. Autorzy starali się w sposób skrótowy, ale pełny przedstawić informacje o działalności kulturalnej z różnych dziedzin, prowadzonej w mieście przez wszelkie instytucje, placówki, organizacje, stowarzyszenia. Ważnym elementem diagnozy jest informacja o kapitale ludzkim – licznym w Tychach środowisku twórców kultury. Ten fragment ma charakter problemowego omówienia, a nie wykazów nazwisk. Pełne ich zestawienie powinno powstać i powinno być stale aktualizowane. Autorzy strategii liczą na pomoc środowisk artystów, na ciągłą współ-

[•] K. Bierwiaczonek, B. Lewicka, K. Wojtasik: *Społeczna percepcja przestrzeni publicznej Tychów. Badania socjologiczne zrealizowane dla potrzeb Studium Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Tychy.* Tychy 2009. Raport z badań przeprowadzonych na reprezentatywnej próbie 984 osób przedstawiono na Seminarium Majowym 8.05.2009 r.

pracę. Dla przykładu w aneksie zamieszczono listę nazwisk artystów plastyków, która zapewne wymaga uzupełnień.

Część druga dokumentu przypomina przyjęte sformułowanie misji, dalej zaś zapisano priorytety, cele strategiczne i zadania oraz źródła i zasady finansowania. Uszczegółowieniem tej części jest kolejna, w której zamieszczono wybrane przykłady kart zadań, proponowanych do zrealizowania w naszym mieście w najbliższych latach.

Dokument zamyka aneks z załącznikami, jednym z nich jest zestawienie – efekt przeprowadzonej analizy SWOT (Załącznik nr 1).

Autorzy opracowania liczą na współpracę ze wszystkimi, którzy mogą uzupełnić materiały, analizy i wnioski zawarte w niniejszym dokumencie.

I. ZADANIA MIASTA TYCHY W DZIEDZINIE KULTURY. PODSTAWY PRAWNE

Działalność kulturalna w Tychach prowadzona jest na podstawie wielu przepisów prawnych. Oto one:

1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami).
2. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 z późniejszymi zmianami).
3. Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 o finansach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 249, poz. 2104 z późniejszymi zmianami).
4. Ustawa z dnia 25 października 1991r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz. 123 z późniejszymi zmianami)
5. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 1997 r. Nr 85, poz. 539 z późniejszymi zmianami)
6. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami).
7. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późniejszymi zmianami).
8. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 roku prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późniejszymi zmianami).
9. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późniejszymi zmianami).
10. Statut Gminy Tychy
11. Statuty instytucji kultury i stowarzyszeń.

II. KULTURA W TYCHACH – DIAGNOZA. KAPITAŁ LUDZKI I INSTYTUCJONALNY

Celem opracowania części diagnostycznej jest dokonanie swoistej inwentaryzacji kapitału kulturowego – ludzkiego i instytucjonalnego – naszego miasta. Konieczne jest określenie potencjału miasta w tym względzie, aby skutecznie podejmować przyszłe zadania strategiczne.

Działalność kulturalna w Tychach prowadzona jest w placówkach państwowych, miejskich, spółdzielczych, niepublicznych, prywatnych.

Placówką państwową jest Zespół Szkół Muzycznych im. Feliksa Rybickiego.

Miejskie instytucje kultury to: Miejska Biblioteka Publiczna, Miejskie Centrum Kultury i jego filia – Świetlica Środowiskowa w Wilkowyjach, Muzeum Miejskie, Teatr Mały z galerią „Obok". W obszarze kultury działają także placówki oświatowe: Młodzieżowy Dom Kultury nr 1 i Młodzieżowy Dom Kultury nr 2.

Niepubliczne placówki to m.in.: Prywatna Szkoła ART i Gimnazjum ART, Przedszkole Muzyczne.

Spółdzielcze to Spółdzielczy Dom Kultury Tęcza oraz kluby osiedlowe – Orion, Magdalena, Olimpia, Uszatek , Regina, Eden, Tuptuś, Zuzanna.

Prywatne placówki to m.in.: Nove Kino, Tyskie Muzeum Piwowarstwa, Muzeum Maszyn Biurowych, Szkoła Muzyczna Yamaha, Szkoła Muzyczna Suzuki, Galeria Miriam, a także Klub Bakakaj, Pracownia Skup Kultury, Kloster Pub, Klub Muzyczny Tokarnia, Klub Awangarda, Klub Belfegor, czy Palisander.

Oprócz wymienionych powyżej placówek działalnością kulturalną zajmują się także stowarzyszenia i związki: Stowarzyszenie Twórców Kultury, Stowarzyszenie Ariergarda, Tyskie Stowarzyszenie Promocji Kultury Młodych, Stowarzyszenie Młodzi dla Tychów, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich Koło przy Miejskiej Bibliotece Publicznej w Tychach, Stowarzyszenie Młodych Twórców Strefart, Stowarzyszenie Ognisk Artystycznych, Stowarzyszenie Śpiewacze Chóru Gimnazjum Nr 3 im. Jana Pawła II, Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów Klanza, Związek Górnośląski Koło Terenowe Tychy.

Statystyczny obraz uczestnictwa w zespołach i kołach artystycznych prowadzących działalność na terenie miasta Tychy przedstawiono w aneksie (załącznik nr 2).

Zadania i przedsięwzięcia z zakresu kultury realizowane są także przez wydziały Urzędu Miasta, a zwłaszcza Wydział Informacji, Promocji i Współpracy z Zagranicą.

Od kilkunastu lat Prezydent Miasta Tychy przyznaje doroczne nagrody w dziedzinie kultury, nauki i sportu. Listę laureatów tej nagrody zawiera załącznik nr 3.

W strukturze Urzędu Miasta nie ma wydziału kultury. Niektóre jego funkcje realizuje powołane w 2000 roku Miejskie Centrum Kultury, początkowo jednostka budżetowa, a od 2006 r. samorządowa instytucja kultury. MCK jest organizatorem miejskich imprez masowych i festiwali, zajmuje się organizacją miejskich obchodów świąt państwowych i innych.

Istotną sferą działalności Miejskiego Centrum Kultury jest redystrybucja środków budżetowych, przeznaczonych na imprezy kulturalne organizowane przez podmioty zewnętrzne. Z udziałem środków z budżetu MCK, na zasadzie współorganizacji odbywa się rocznie około sto przedsięwzięć kulturalnych, których głównymi organizatorami są np. spółdzielnie mieszkaniowe, placówki oświatowe, jednostki sektora pozarządowego i osoby fizyczne. Z kolei działalność świetlicową prowadzi należący do MCK klub w Tychach-Wilkowyjach, gdzie funkcjonują kółka zainteresowań dla dzieci i dorosłych, głównie zamieszkujących tę obrzeżną dzielnicę miasta.

1. Czytelnictwo i literatura

Upowszechnianiem czytelnictwa i literatury zajmują się – przede wszystkim - biblioteki. W Tychach funkcjonują: Miejska Biblioteka Publiczna, 40 bibliotek szkolnych, 2 biblioteki fachowe, 2 biblioteki uczelniane, filia Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej oraz większe lub mniejsze biblioteki parafialne.

Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach jest najstarszą instytucją kultury w mieście. Powstała w 1956 roku. W 2006 roku w uznaniu swoich zasług została wyróżniona odznaką „Zasłużony dla Kultury Polskiej".

Biblioteka udostępnia swe zbiory wszystkim zainteresowanym na różnych poziomach wiedzy. Organizuje i zapewnia dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury. Biblioteka promuje kulturę i tradycję regionu oraz kraju. Książnica tyska prowadzi także działalność edukacyjną, informacyjną, bibliograficzną i popularyzatorską. Biblioteka tworzy bibliografię Tychów, rejestrującą wszelkie dokumenty dotyczące miasta (ponad 10.000 pozycji).

Swoje zadania MBP Tychy realizuje w 16 placówkach, w ciekawych i przyjaznych przestrzeniach bibliotecznych (12 jest przystosowanych dla niepełnosprawnych). Jest to największa sieć instytucji kultury w Tychach. Biblioteka centralna udostępnia zbiory o rozszerzonym profilu gromadzenia i realizuje rozszerzone usługi, 15 filii bibliotecznych realizuje podstawowe usługi biblioteczne w rejonie bezpośredniej obsługi lub dla specjalnej grupy użytkowników (dla dzieci i młodzieży oraz dla pacjentów szpitala).

Biblioteka oferuje użytkownikom nowoczesne źródła informacji, w tym o zbiorach własnych (katalogi elektroniczne). W komputery i programy biurowe wyposażone są wszystkie placówki MBP; łącznie użytkuje się w nich prawie 70 komputerów, w tym prawie 30 z dostępem do internetu dla mieszkańców. Udostępnianie w bibliotece centralnej jest w pełni zautomatyzowane (program biblioteczny PROLIB).

W sieci tyskich bibliotek publicznych zgromadzone są zbiory liczące prawie 380.000 jednostek. Zbiory te w ponad połowie wprowadzone są do bazy komputerowej. Dominują książki. Wśród zbiorów specjalnych (prawie 9000 jednostek) znajdują się bogate zbiory książki mówionej – ponad 2800 tytułów, ponad 1500 kaset z muzyką, prawie 1000 płyt CD, ponad 400 dokumentów elektronicznych. Biblioteka oferuje 180 tytułów czasopism bieżących (prawie 400 egzemplarzy).

Z usług MBP Tychy korzysta corocznie w wypożyczalniach około 27.000 czytelników. Udostępnia się do domu i na miejscu około 660.000 jednostek zbiorów. Odnotowuje się około 320.000 odwiedzin (w tym 10.000 korzystających z komputerów i Internetu) i około 93.000 informacji.

Biblioteka jest organizatorem wielu cyklicznych imprez, do których zaliczyć można między innymi: Tyskie Dni Literatury (Załącznik nr 4 przedstawia gości TDL) , Tydzień Bibliotek, Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom, Międzynarodową Noc z Andersenem, Czytanie w Muzeum, Klub Motyli Książkowych. Prowadzi galerie sztuki i fotografii przy filii nr 11 „Prowizorka", filii nr 13 „ W bramie" oraz „Ósemka" w bibliotece centralnej.

Przy MBP Tychy działa od 1956 roku Koło Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Koło zrzesza bibliotekarzy z Tychów, Imielina i Bierunia. Celem Stowarzyszenia jest służba społeczna dla bibliotekarstwa i informacji naukowej w Polsce, rozbudzanie aktywności zawodowej oraz kształtowanie i upowszechnianie nowoczesnej myśli bibliotekarskiej.

Omawiając działania w zakresie czytelnictwa i literatury nie sposób nie wspomnieć o funkcjonujących w Tychach księgarniach, w tym – w sposób szczególny – Księgarni Biały Ptak oraz księgarni Empik, a także działaniach literackich w Klubie Artystycznym Bakakaj,

Skupie Kultury oraz w pubach. Platformą różnorodnych dyskusji, w tym publicystyczno-literackich jest działający w WSZiNS Klub Dyskusyjny Echa. W SDK Tęcza działa Salon Poezji i Muzyki.

W Tychach odbywa się kilka imprez cyklicznych związanych z literaturą. Warto wymienić: Tyskie Dni Literatury (organizowane przez MBP), Spotkania Poetyckie OBOK (organizowane przez Teatr Mały), Biesiady Poetyckie Ariergardy. Od niedawna odbywają się: Literacki Bieg Przełajowy oraz Tyska Sztafeta Kulturalna.

Organizowane są liczne konkursy: Ogólnopolski Konkurs „Tyskie Lato Poetyckie", Ogólnopolski Konkurs na Tomik Wierszy „Tyska Zima Poetycka – po debiucie", Ogólnopolski Konkurs Literacki „Śladem Pegaza", Ogólnopolski Konkurs Poetycki „O Pozłacane Pióro", Wojewódzki Konkurs Poezji Humorystycznej „Radość ni z tego ni z owego", Miejski Konkurs Literacki, Rejonowy Konkurs Recytatorski Młodzieży Szkół Podstawowych i Gimnazjalnych oraz konkurs recytatorski dla młodzieży szkół ponadpodstawowych i młodzieży pracującej – eliminacje miejskie w ramach Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego.

Plonem konkursów poetyckich są tomiki z utworami nagradzanych poetów, wydawane przez Teatr Mały i Miejskie Centrum Kultury.

2. Sztuki wizualne

Artyści plastycy są najliczniej reprezentowaną grupą wśród twórców mieszkających w Tychach. Liczne są także miejsca prezentacji sztuk plastycznych – galerie powstały w placówkach kulturalnych i oświatowych, a także w instytucjach biznesowych. Edukację w zakresie sztuk plastycznych prowadzą niemal wszystkie placówki kultury w mieście. Organizowane są w nich m. in. znane szeroko konkursy plastyczne dla dzieci i młodzieży: Międzynarodowy Konkurs Plastyczny „Ludzie ludziom zgotowali ten los", Ogólnopolski Konkurs Plastyczny „Witaj gwiazdko złota" czy „Tęczowy kalendarz". Pokłosiem tych konkursów są wystawy oraz wydawany drukiem kalendarz z najlepszymi pracami.

Twórcy nieprofesjonalni mają swój plener malarski, ich wystawy poplenerowe odbywają się w SDK Tęcza i w Świetlicy Środowiskowej w Wilkowyjach.

Twórczość profesjonalna prezentowana jest w galeriach: Obok na piętrze Teatru Małego, Strefart w Podstrefie Tyskiej Katowickiej Strefy Ekonomicznej, „Pod dachem" w Miejskim Centrum Kultury. Działają także galerie: Miriam – prywatna Jarosława Banysia, „Artyści Młodym" w Młodzieżowym Domu Kultury Nr 1, szkolna galeria sztuki współczesnej w I Liceum Ogólnokształcącym, szkolna galeria sztuki współczesnej im. Rafała Pomorskiego w Szkole Podstawowej nr 22, „ Prowizorka" – galeria przy filii nr 11 Miejskiej Biblioteki Publicznej, „W Bramie"- przy filii nr 13 oraz „Ósemka" w bibliotece centralnej .

W Galerii Obok prowadzona jest edukacja plastyczna i fotograficzna. Organizowane są interdyscyplinarne warsztaty z udziałem artystów plastyków, lekcje i wykłady. Konsekwencja i profesjonalizm w działaniu tej galerii przyniosły jej opinię ważnej i liczącej się placówki wystawienniczej w Polsce. Swoje prace prezentują tu uznani artyści polscy. Do znanych cyklicznych wystaw w galerii należą: „Praca Roku" – wystawa pokonkursowa Okręgu Katowickiego ZPAP, Tychy Press Photo, wystawy scenograficzne otwierane w Międzynarodowy Dzień Teatru czy Świąteczny Kiermasz Sztuki.

Galeria Obok od 15 lat spełnia rolę miejskiej galerii sztuki, której brakuje w Tychach.

Dzieła sztuki artystów związanych z Tychami (miejscem zamieszkania bądź pracą twórczą) kolekcjonuje Dział Sztuki Muzeum Miejskiego w Tychach. W swych zbiorach (stan z 30 czerwca 2009) ma 301 dzieł (obrazów, grafik, rzeźb), w tym 8 prac Jerzego Nowosielskiego.

Znakomite dzieła współczesnej sztuki sakralnej znajdują się w tyskich kościołach – to między innymi dzieła Jerzego Nowosielskiego, Stanisława Kluski, Adama Romaniuka, Joanny Piech i Romana Kalarusa, Franciszka Giela.

3. Teatr

Działalność teatralna w Tychach prowadzona jest przez placówki kulturalne, oświatowe i różne stowarzyszenia. Już przedszkolaki poprzez formy zabawowe uczestniczą w sposób bezpośredni w działaniach teatralnych. Licznie biorą udział w corocznych imprezach cyklicznych: „Jasełka Przedszkolaków" (styczeń) oraz Prezentacje Artystyczne „Przedszkolaki" (maj). Wcześnie zakorzeniona potrzeba teatralna owocuje w późniejszym wieku przynależnością do licznych zespołów teatralnych działających w Tychach. Są to teatry dramatyczne, lalkowe, ruchu i pantomimy, plastyczne, kabarety, teatry uliczne, grupy recytatorskie. Młodzi twórcy swoje dokonania prezentują bezpośrednio w placówkach lub podczas różnych przeglądów i festiwali, takich jak wspomniane wyżej przeglądy dokonań artystycznych przedszkolaków, Festiwal Kultury Młodzieży Szkolnej, Festiwal Twórczości i Piosenki Osób Niepełnosprawnych, Przegląd Zespołów Artystycznych Szkół Specjalnych (z udziałem zespołów z zagranicy), Tyski Festiwal Monodramu MoTyF (odbywający się na scenie kameralnej MCK), prezentacje artystyczne organizowane przez niektóre szkoły czy placówki kulturalne, a wreszcie Tyskie Spotkania Teatralne (o zasięgu międzynarodowym). Działania teatralne przenoszą się także na place i ulice Tychów. Niektóre z grup teatralnych mają już wieloletnie tradycje, w wielu przypadkach ich członkowie zajmują się teatrem zawodowo.

Najwięcej zespołów teatralnych działa w Młodzieżowym Domu Kultury nr 1 i Młodzieżowym Domu Kultury nr 2. Tu młodzi ludzie poznają tajniki sztuki teatralnej i tu stawiają swoje pierwsze kroki na scenie. W Teatrze Małym mają swą siedzibę dwa teatry amatorskie: Migreska i Belfegor – pierwszy skupia młodzież, a drugi osoby dorosłe.

Edukację teatralną podejmują także Prywatna Szkoła Podstawowa ART i Gimnazjum ART, prowadząc grupy teatralne („Teatr nieduży").

Małe formy teatralne to z kolei domena Miejskiego Centrum Kultury, dysponującego od 2006 roku sceną kameralną. Działania teatralne prowadzone są też w Spółdzielczym Domu Kultury Tęcza i klubach osiedlowych. W stronę teatru ulicznego od kilku lat skierowało swe działania Stowarzyszenie Ariergarda, skupiające głównie młodych miłośników sztuki.

W Tychach nie ma teatru repertuarowego, jedyną profesjonalną sceną teatralną jest Teatr Mały działający jako impresaryjny. Wyposażenie i walory sceny (zob. podrozdział 10. Infrastruktura) pozwalają na zapraszanie profesjonalnych zespołów teatralnych. Repertuar dostosowany jest do zainteresowań mieszkańców i realizuje założenie, by każdy widz, niezależnie od wieku, upodobań i zasobności portfela, chociaż raz w miesiącu znalazł coś dla siebie. Organizowane są spektakle dramatyczne, operowe, operetkowe, teatru tańca, imprezy muzyczne, kabaretowe, estradowe. Uwagę zwracają duże imprezy cykliczne: muzyczne, teatralne, poetyckie, plastyczne. Na scenie Teatru Małego prezentują się także zespoły amatorskie podczas wspomnianych wcześniej cyklicznych przeglądów twórczości artystycznej dzieci i młodzieży.

Teatr Mały jest organizatorem Tyskich Spotkań Teatralnych. Sześciodniowy festiwal w 2009 roku miał już 36. edycję i jest jednym z najstarszych festiwali teatralnych w Polsce Południowej). W grudniu organizuje Dni Szwecji (10. edycja w 2008 roku) we współpracy z Ambasadą Królestwa Szwecji w Warszawie, na które zaprasza zespoły teatralne z przedstawieniami szwedzkich autorów, a także szwedzkich artystów malarzy i fotografików z wystawami ich dzieł i na spotkania autorskie.

Od 1997 roku Teatr Mały wydaje kwartalnik „Tyski Magazyn Kulturalny” (nakład 2500 egz, rozdawany bezpłatnie). W 2004 roku, na dziesięciolecie Galerii Obok, wydał katalog tyskiego środowiska artystów plastyków. Teatr organizuje także konkursy poezji, wydaje tomiki nagradzanych autorów.

Teatr Mały prowadzi także edukację teatralną – młodzi widzowie spotykają się z aktorami, reżyserami, poznają kulisy teatru. Organizowane są lekcje i warsztaty teatralne dla przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Co roku w sierpniu odbywa się Artystyczne Lato z Teatrem Małym – warsztaty teatralne, taneczne, plastyczne, fotograficzne dla dzieci i młodzieży.

Na scenie teatru odbywają się imprezy charytatywne, m. in. na rzecz budowy Domu Hospicyjnego św. Kaliksta w Tychach. W maju 2009 r. wystawiono spektakl „Kopciuszek i krasnoludki”, w którym zagrali przedstawiciele władz miasta i inne znane osoby, a cały dochód (także wpłaty aktorów za zaszczyt zagrania w przedstawieniu) przeznaczono na budowę hospicjum).

Teatr Mały wraz z Galerią Obok odwiedza około 80 tysięcy osób rocznie. Teatr jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych.

Duże zainteresowanie wśród tyskiej młodzieży wzbudzają różne formy tańca – od ludowego po współczesny i towarzyski. Świadczy o tym bardzo liczny udział dzieci i młodzieży w różnorodnych zespołach tanecznych działających w szkołach, młodzieżowych domach kultury i innych placówkach.

4. Muzyka

Tychy mają swoją znakomitą orkiestrę – Orkiestrę Kameralną Miasta Tychy AUKSO pod dyrekcją Marka Mosia. Powstała w 1998 roku. W jej skład wchodzą niezwykle utalentowani młodzi muzycy, głównie absolwenci katowickiej Akademii Muzycznej. AUKSO z wielkim powodzeniem koncertuje w całej Polsce, wielu krajach Europy, a także w Brazylii, Japonii czy Chinach. Z orkiestrą tą występują światowej sławy muzycy różnych formacji i śpiewacy. Pozwala to tworzyć oryginalne programy koncertów. W przygotowaniu jest siódma płyta orkiestry AUKSO.

W Tychach AUKSO koncertuje w tyskich kościołach, a także w murach Teatru Małego, często wraz z zaproszonymi solistami lub zespołem muzycznym. W teatrze co roku odbywa się koncert noworoczny, kiedy to AUKSO występuje z wybitnymi solistami instrumentalistami lub śpiewakami. Co dwa lata (w latach parzystych) AUKSO pełni rolę orkiestry festiwalowej podczas Międzynarodowego Festiwalu „Śląska Jesień Gitarowa” i Konkursu Gitarowego im. Jana Edmunda Jurkowskiego. AUKSO jest też orkiestrą innych festiwali, m.in. Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień”. AUKSO związane jest organizacyjnie z Teatrem Małym.

„Śląska Jesień Gitarowa” jest największą imprezą muzyczną w mieście i jednym z najważniejszych festiwali gitarowych w Europie. Liczący się na arenie międzynarodowej Konkurs Gitarowy im. Jana Edmunda Jurkowskiego adresowany jest do muzyków, którzy nie ukończyli 30 roku życia. Dla dzieci i młodzieży organizowany jest ogólnopolski konkurs „Gitara w muzyce klasycznej” (od 2006 roku).

Edukacja muzyczna w Tychach spoczywa głównie na Zespole Szkół Muzycznych im. Feliksa Rybickiego. To największa placówka oświatowa w mieście kształcąca muzyków. Tu także mieści się duża sala koncertowa i sala kameralna, w których odbywają się interesujące wydarzenia muzyczne adresowane nie tylko do uczniów, ale całej społeczności miasta. Młodzi muzycy mogą wyzwalać swą aktywność w orkiestrze szkolnej, chórze, zespołach wokalno-instrumentalnych czy big bandzie – orkiestrze jazzowej, w której nauczyciele występują

wraz ze swymi szczególnie uzdolnionymi wychowankami. Efekty ich działalności muzycznej można podziwiać podczas tradycyjnych koncertów przed świętami Bożego Narodzenia oraz po zakończeniu każdego semestru nauki. Uczniowie występują także podczas wielu uroczystości miejskich.

Kolejnymi placówkami muzycznymi w Tychach są: Przedszkole Muzyczne, Prywatna Szkoła Podstawowa ART i Gimnazjum ART, Szkoła Muzyczna Yamaha oraz Szkoła Muzyczna Suzuki, kształcąca dzieci już od 1,5 roku życia. Co roku w okresie świąt Bożego Narodzenia na scenie Teatru Małego odbywają się koncerty uczniów Szkoły Yamaha.

Od 1999 roku nad Jeziorem Paprocańskim, zawsze w lipcu, organizowany był Festiwal Muzyczny im. Ryśka Riedla „Ku przestrodze", ściągający tłumy z całej Polski, podczas którego zawsze koncertował tyski zespół Cree. W 2009 roku, ze względu na prace inwestycyjne w ośrodku paprocańskim, festiwal przeniesiono do Chorzowa.

W Paprocanach odbywa się także festiwal Port Pieśni Pracy – doroczne sierpniowe spotkanie z piosenką żeglarską, na które zjeżdżają z całego kraju najbardziej znani artyści szantowi. Koncerty Portu Pieśni Pracy organizowane są także zimą.

W ramach obu wymienionych festiwali organizowane są ogólnopolskie konkursy dla zespołów muzycznych.

Od 1992 roku w styczniu odbywają Tyskie Wieczory Koncerty organizowane są przez osiem dni w tyskich świątyniach. Częścią festiwalu jest konkurs chórów z naszego regionu wykonujących polskie kolędy.

W Tychach działa kilka bardzo dobrych chórów. Największe osiągnięcia ma na swym koncie istniejący od 2000 roku chór dziewczęcy z Gimnazjum nr 3, który wywalczył już kilka medali w międzynarodowych konkursach. Prowadzi go Izabela Dawidowska-Nowak. Od ponad 20 lat koncertuje, nie tylko w naszym regionie, zespół Pro Arte Eclessiastica założony przez Janusza Muszyńskiego.

Do stałych, cyklicznych imprez muzycznych należy zaliczyć „Jazz w tygodniu". Koncerty odbywają się w Teatrze Małym i w Miejskim Centrum Kultury. Tyskie Stowarzyszenie Promocji Kultury Młodych kilkakrotnie zorganizowało imprezę muzyczną „Reggae na lodzie".

Ważnymi punktami na mapie muzycznej miasta są kluby, np. Kloster Pub, Tokarnia, Palisander, Skup Kultury, organizujące systematycznie koncerty, prezentujące różne gatunki muzyczne, także te określane jako niszowe.

5. Kino, film

W mieście funkcjonuje otwarte w 2006 roku Nove Kino. Jest placówką niepubliczną. Dysponuje pięcioma salami kinowymi.

Do końca października 2008 roku działalność filmową prowadziło kino Andromeda.

Kino Andromeda otwarto w 1961 roku. Było wówczas jednym z najnowocześniejszych kin w Polsce, uznanie budziła też architektura obiektu. Kino prowadziło w ostatnich latach edukację filmową dla dzieci i młodzieży organizując zajęcia w ramach Akademii Filmowej i Warsztatów Medialnych. Popularne wśród mieszkańców Tychów były Konfrontacje, czyli Przegląd Filmów Europejskich. Prezentowano m. in. filmy twórców czeskich, hiszpańskich itd., organizowano przeglądy twórczości Kazimierza Kutza, Andrzeja Wajdy, Jerzego Hoffmana. Kino Andromeda wyprodukowało także film krótkometrażowy „Tychy okiem kamery". Działalność kina wspierana była przez Tyskie Stowarzyszenie Promocji Kultury Młodych. Stowarzyszenie przygotowało w holu kina kilka wystaw, m. in. „Miasto w budowie" (fotografie z lat budowy Nowych Tychów), prowadziło także Dyskusyjny Klub Filmowy Vendetta.

Kino Andromeda działało jako prywatne, w obiekcie dzierżawionym od miasta. Dla społeczności miasta pożyteczne byłoby zachowanie kulturalnej funkcji tego obiektu.

Górny Śląsk ma bogatą tradycję działalności amatorskich klubów filmowych, znane są kluby z Bierunia, Chybia czy Mikołowa. Zrzeszeni w nich twórcy dobrze opanowali warsztat filmowy, ich filmy były wielokrotnie nagradzane na przeglądach w kraju i zagranicą. W Tychach nie działa amatorski klub filmowy, ale mieszkają tu filmowcy-amatorzy, wśród nich Wojciech Wikarek – znany śląski filmowiec z Zespołu Realizatorów Video KWK Piast. Nagradzany był wielokrotnie na ogólnopolskich festiwalach, m.in. za film „Dwaj z Teksasu", zrealizowany wspólnie z Józefem Kłykiem, „Inny świat" czy „Najdłuższa szychta" – film o dramatycznym strajku w kopalni Piast po wprowadzeniu stanu wojennego w 1981 roku. W Tychach mieszkał także znany filmowiec Leon Wojtala (zmarł w 1993 roku).

6. Muzea

Do 2004 r. Tychy były jedynym w Polsce dużym miastem – w grupie miast liczących ponad 100 tysięcy mieszkańców – które nie posiadało muzeum. Starania o utworzenie Muzeum Miejskiego trwały od 1996 r., kiedy Rada Miasta jednogłośnie zaakceptowała ideę utworzenia takiej placówki i jej program, przedstawiony na sesji Rady. Na posiedzeniu w dniu 31.08.2000 r. Rada Miasta podjęła uchwałę o utworzeniu muzeum oraz przyjęła jego statut. Realizacja uchwały możliwa była dzięki dobrej współpracy Zarządu Miasta z Kompanią Piwowarską S. A., która prowadziła prace przy renowacji kolejnych zabytkowych obiektów na terenie tyskiego browaru i planowała stworzenie własnego muzeum.

W rezultacie w listopadzie 2004 roku w Tychach powstały dwa muzea: Muzeum Miejskie i Tyskie Muzeum Piwowarstwa, ulokowane w sąsiadujących z sobą zabytkowych budynkach i połączone wspólnym wejściem.

Muzeum Miejskie w Tychach jest samorządową instytucją kultury.

Utworzone zostało 15 listopada 2004 r. decyzją Prezydenta Miasta na podstawie uchwały Rady Miasta z 31.08.2000 r. (ze zmianami z 16.12.2004 r.). Placówka funkcjonuje w obiekcie użyczonym przez Kompanię Piwowarską. Dla zwiedzających muzeum zostało otwarte 25 kwietnia 2005 r. wraz z pierwszą wystawą „Sto lat z życia miasta. Tychy i tyszanie w XX wieku".

Muzeum, zgodnie ze swym statutem, posiada trzy działy merytoryczne: Dział Historii Miasta, Dział Tradycji Kultury Historycznej Ziemi Pszczyńskiej, Dział Sztuki. Stan zbiorów Muzeum (łączna liczba eksponatów) w dniu 30.06.2009 roku wynosił 5002 jednostek (2.387 pozycji inwentarzowych) o łącznej wartości 318.298,21 zł.

Część zbiorów to obiekty zakupione, część to darowizny. Nazwiska najbardziej ofiarnych darczyńców wpisywane są do muzealnej Złotej Księgi Darczyńców, a wpisani otrzymują pamiątkowe dyplomy.

Frekwencja w 2006 r. to 11.356 zwiedzających, w 2007 r. – 14.356 osób, w 2008 r. – 13.780 osób.

Wstęp do muzeum jest bezpłatny (decyzją Rady Miasta z 2005 r.)

Największe zorganizowane wystawy, przygotowane całkowicie wg własnej koncepcji pracowników, to: „Sto lat z życia miasta. Tychy i tyszanie w XX wieku" (w roku 2005), „Ulice, place, domy... Tychy i ziemia pszczyńska na dawnej pocztówce" (2006), „Sztuka w przestrzeni miasta. Artyści znani z tyskich kościołów" (2006/2007), „My i nasi sąsiedzi. Stroje ludowe w województwie śląskim" (2007), „Powstaje miasto. Tychy w fotografii Andrzeja Czyżewskiego" (2007/2008) oraz „Osiem wieków historii Tychów i dzielnic podmiejskich"

(2008), „Sceny z życia tyszan w latach międzywojennych” (2009). Do każdej z tych wystaw wydano duży katalog.

Poza wymienionymi działami merytorycznymi ważną rolę w strukturze muzeum odgrywa Dział Oświatowy, zajmujący się organizacją prelekcji, wykładów, konkursów itp. działalnością z zakresu upowszechnienia kultury. W muzeum organizowane są wykłady w ramach Akademii Historii Sztuki, a także Popołudnia Czwartkowe (raz w miesiącu, cykl spotkań i wykładów, których gośćmi są specjaliści różnych dyscyplin humanistycznych i twórcy). Realizowany jest cykl imprez folklorystycznych Spotkania z Tradycją (m. in. warsztaty twórców ludowych). Każdej dużej wystawie towarzyszą konkursy plastyczne dla dzieci i młodzieży. Organizowane są seanse filmów archiwalnych, pozyskanych do zbiorów muzeum. W 2008 roku prowadzone były warsztaty grafiki (drzeworytu i linorytu) – międzypokoleniowe, dla dorosłych i dzieci razem, co było udanym eksperymentem. Warsztaty prowadzone przez Agnieszkę Czyżewską zakończyła wystawa, eksponowana w Bielsku-Białej oraz w siedzibie muzeum w Tychach.

W maju 2008 i 2009 roku zorganizowano Tyską Noc Muzealną – ze specjalnym programem zwiedzania wystaw i z innymi atrakcjami.

Muzeum było inicjatorem obchodów Tyskiego Roku Historycznego 2007/2008. W listopadzie 2007 r. zorganizowało w związku z tym sympozjum historyczne, które zainaugurowało cykl sympozjów corocznych (kolejne odbyło się w listopadzie 2008 r.). Placówka współorganizowała także inne imprezy Tyskiego Roku Historycznego.

Poza katalogami muzeum wydaje także inne publikacje: serię „Tyskie Zeszyty Historyczne” (dotąd ukazały się cztery numery, dwa kolejne w opracowaniu redakcyjnym), opracowania monograficzne (A. Ociepy „Tychy na dawnej pocztówce”, M. Lipok-Bierwiaczonek „A jak Anna. Wczoraj i dziś pierwszego osiedla Nowych Tychów”, B. Prejsa „Tyszanie nie z tej ziemi”). Wydawane są foldery promocyjne (np. „Jerzy Nowosielski w Tychach”) i pocztówki (reprinty dawnych i współczesne). Muzeum zgromadziło bogate archiwum fotograficzne, pozyskiwane są zdjęcia oryginalne oraz wykonywane są reprodukcje zdjęć wypożyczanych z archiwów prywatnych. Dzięki tym zbiorom muzeum użyczyło zdjęć ze swojej kolekcji do niezliczonych publikacji prasowych i książkowych.

Tyskie Muzeum Piwowarstwa powstało w listopadzie 2004 r. Jego właścicielem jest Kompania Piwowarska. W programie dla zwiedzających odwiedziny muzeum połączone są ze zwiedzaniem browaru. Latem organizowane jest nocne zwiedzanie browaru. W pubie w podziemiach muzeum organizowane są koncerty. Muzeum dostępne jest tylko dla osób pełnoletnich.

Muzeum wyróżnia spośród innych placówek bogate wyposażenie multimedialne i nowoczesność wystroju wnętrza. Wstęp do muzeum jest bezpłatny.

W czerwcu 2009 roku Muzeum Piwowarstwa zmieniło nazwę na **Browarium Tyskie.**

We wrześniu 2007 kolekcjoner Jan Kałuża udostępnił do zwiedzania jako stałą wystawę swoją prywatną kolekcję maszyn biurowych, której nadał nazwę **Muzeum Maszyn Biurowych**. Wystawę udostępniał w ramach prywatnej działalności gospodarczej. Za wstęp pobierał opłatę, odpłatnie użycza też obiekty ze swej kolekcji na wystawy organizowane przez różne instytucje. W 2009 roku właściciel zawiesił działalność swego muzeum.

Kilka szkół tyskich założyło swoje izby pamiątek, nazywane czasami szkolnymi muzeami. Niektóre ze zgromadzonych tam obiektów mają dużą wartość historyczną. Niestety, szkoły nie inwentaryzują tych zbiorów, a słabe ich zabezpieczenie powoduje, że część z nich ginie.

7. Dziedzictwo kulturowe

Dziedzictwo kulturowe to treści i dobra materialne i niematerialne, uznawane za ważne i cenne dla teraźniejszości danej zbiorowości, jak i dla jej przyszłości. W niniejszym opracowaniu określenie to odnosi się do materialnych zabytków przeszłości, odziedziczonych po minionych pokoleniach. Część z nich zabezpieczona jest jako muzealia w zbiorach Muzeum Miejskiego. W przestrzeni miasta znajdują się także zabytkowe, mające walor historyczny, obiekty architektoniczne i układy urbanistyczne – część z nich jest już chroniona prawem, a wobec niektórych należałoby taką ochronę ustanowić.

Wielu mieszkańców miasta, a także osoby z zewnątrz, uważa Tychy za miasto bez zabytków. Taki obraz miasta to stereotyp, wywołany skojarzeniem z faktem, że w 1950 roku zapadła decyzja o budowie nowego miasta, zwanego długo, choć nieoficjalnie Nowymi Tychami. Tymczasem na terenie miasta znajduje się kilkanaście obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Są to zabytki pochodzące z XVIII i XIX wieku: najstarszy tyski kościół p. w. św. Marii Magdaleny, pałac książąt pszczyńskich, najstarsze obiektu browaru, zabudowania Huty Paprockiej, budynek mieszkalny przy ulicy Damrota 41 oraz 11 krzyży kamiennych zwanych Bożymi Mękami. Spis zespołów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków (objętych ochroną prawną), znajdujących się na terenie miasta Tychy, zawiera załącznik nr 5 w aneksie.

Na ochronę zasługują także zespoły urbanistyczne i obiekty powstałe w czasie budowy tzw. Nowych Tychów, przede wszystkim osiedle A oraz budynki stanowiące najlepsze przykłady architektury drugiej połowy XX wieku – ich spis zawiera wspomniany załącznik 5 aneksu. Wymienione tam zespoły i budynki po półwieczu od powstania mają już także charakter historyczny (czyli zabytkowy), a często posiadają unikatowe wartości z uwagi na jakość architektury, walory estetyki, a także nowatorstwo zastosowanych technologii.

Do takich obiektów należy zaliczyć m. in. gmach Urzędu Miasta, budynek Technikum Budowlanego z łupiną dachu nad wejściem głównym, sąsiadujący z nim budynek dawnego klubu NOT (z zastosowanymi tam unikatowymi ramkami konstrukcyjnymi w elewacji) oraz tyskie nowe kościoły. Walory architektoniczne tych obiektów skłaniać powinny do objęcia ich ochroną.

W mieście podejmowane były prace konserwatorskie obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Z budżetu miasta sfinansowano renowację większości odnotowanych w rejestrze kamiennych krzyży przydrożnych z początku XIX wieku. Dzięki pomocy finansowej parafian ks. Teofil Grzesica przeprowadził kompleksową renowację wnętrz i sakralnych dzieł sztuki w kościele p. w. św. Marii Magdaleny (remont objął także dach, mury zewnętrzne i ogrodzenie świątyni). Zabytkowe budynki przemysłowe browaru odnowiła dzięki własnym środkom Kompania Piwowarska.

Remont i konserwację pałacu i parku pałacowego przy ulicy Katowickiej 2 zapowiada nowy właściciel tego kompleksu zabytkowego.

Na podjęcie działań ochronnych, remont i zagospodarowanie czeka zabudowa Huty Paprockiej nad Jeziorem Paprocańskim.

8. Imprezy masowe

Organizacją masowych imprez plenerowych w mieście zajmuje się głównie Miejskie Centrum Kultury. W sezonie letnim odbywają się każdego roku trzy tego typu imprezy, organizowane przez MCK: Dni Tyskie (czerwiec), Święto Czekolady (lipiec) i festiwal Port Pieśni Pracy (sierpień). Do udziału w tych przedsięwzięciach zapraszani są corocznie czołowi artyści sceny rockowej, pop, kabaretowej i szantowej. Wstęp na imprezy jest bezpłatny, dzięki czemu mieszkańcy miasta uczestniczą w nich bardzo licznie (od 6 do 15 tysięcy widzów). Dni

Tyskie i Święto Czekolady odbywają się na placu w Parku Miejskim przy ul. Edukacji, zaś festiwal Port Pieśni Pracy organizowany jest w ośrodku wypoczynkowym w Paprocanach.

Poza imprezami organizowanymi przez MCK, w Tychach do 2008 roku odbywał się także Festiwal Muzyczny im. Ryśka Riedla "Ku przestrodze", organizowany przez firmę P.U. Adam Antosiewicz. Na festiwal, organizowany w ostatnich dniach lipca w ośrodku w Paprocanach, przyjeżdżało co roku kilkanaście tysięcy młodych fanów z całej Polski. W 2009 roku festiwal – z uwagi na prace inwestycyjne – zaplanowano w Chorzowie.

Znacznie mniejszy zasięg mają lokalne festyny osiedlowe, organizowane głównie przez spółdzielnie mieszkaniowe oraz Rady Osiedli. Do imprez plenerowych zaliczyć należy także coroczne Święto Plonów, organizowane w dzielnicach obrzeżnych miasta. Dożynki centralne organizuje zwykle jedna z rad osiedlowych.

Co roku w styczniu odbywają się koncerty w ramach akcji Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy Jerzego Owsiaka.

9. Osiedlowa i parafialna działalność kulturalna

Przy wszystkich parafiach w Tychach działają (oprócz wspomnianych już bibliotek) różnego rodzaju zespoły, chóry, schole, które mają w programie działalność artystyczną. Chóry i mniejsze zespoły śpiewacze mają w swym repertuarze przede wszystkim pieśni religijne, przygotowują także widowiska teatralne, jasełka itp.

W klubach, działających na poszczególnych osiedlach, pracują liczne zespoły artystyczne – plastyczne, muzyczne itp. Organizowane są konkursy plastyczne i wystawy prac pokonkursowych. Najbardziej aktywne są kluby należące do Tyskiej Spółdzielni Mieszkaniowej Oskard – wymieniane już kluby Orion, Magdalena, Olimpia, Uszatek i Regina, a także Eden (Spółdzielnia Weronika) oraz Zuzanna (Spółdzielnia Zuzanna). Działające tam zespoły prezentują się m. in. w czasie festynów osiedlowych, integrujących społeczności lokalne.

10. Infrastruktura. Obiekty w dyspozycji miejskich instytucji kultury

Miejskie instytucje kultury funkcjonują w większości w obiektach wybudowanych w latach Polski Ludowej, ale wyremontowanych i przystosowanych do nowych potrzeb w czasie ostatnich kilkunastu lat transformacji politycznej. Odmienna, wyjątkowa jest sytuacja Muzeum Miejskiego.

Miejska Biblioteka Publiczna

Miejska Biblioteka Publiczna jest najstarszą instytucją kultury w Tychach, powstała w 1956 roku. Swoje zadania realizuje w 16 placówkach o łącznej powierzchni 2.980 m^2. Wszystkie obiekty są wynajmowane: 9 filii pracuje w pomieszczeniach MZBM, 3 w pomieszczeniach TSM Oskard, 3 – pozostałych spółdzielni mieszkaniowych, 1 – w Szpitalu Wojewódzkim. Poszczególne filie dysponują powierzchnią od 52 m^2 do 582 m^2 (centrala na piętrze pawilonu przy ulicy Wyszyńskiego). Najstarsze placówki funkcjonują na osiedlach A, B i C, najmłodszą jest filia w Czułowie, otwarta w 1999 roku.

W centrali przy ul. Wyszyńskiego, gdzie zgromadzono 62 tysiące książek i czasopism, 70 % powierzchni zajmują agendy udostępniania zbiorów dla dorosłych (wypożyczalnia, czytelnia). Brak miejsca na magazyny książek – przy tym takie pomieszczenia muszą spełniać określone wymogi (np. nośność stropów). Najtrudniejsza sytuacja jest w wypożyczalni .

Niezbędna jest budowa siedziby nowoczesnej biblioteki głównej, która umożliwi realizację zadań statutowych. W nowym obiekcie muszą się znaleźć obszerne, profesjonalnie wyposażone magazyny.

MBP zatrudnia 92 pracowników (72 etaty).

Teatr Mały

Teatr Mały zajmuje budynek oddany do użytku w 1965 roku. W tamtym czasie był to obiekt nowoczesny. Do początku lat 90. XX wieku teatr zajmował cały budynek – oba jego skrzydła, z wyjątkiem pomieszczeń kawiarni Teatralna od strony ulicy Bocheńskiego (wówczas Buczka). W lewym skrzydle, dostępnym z górnego holu teatru, mieściły się sale prób i galeria wystawowa. W latach 90. wspomniane wschodnie skrzydło budynku zostało wynajęte na salon gier, a następnie, po remoncie, przeznaczone na siedzibę MDK 1.

Obecnie teatr bardzo odczuwa brak pomieszczeń, zabranych mu przed kilkunastu laty, a projektowanych od początku na jego potrzeby.

Teatr przeszedł kompleksowy remont w 1993 roku. Został przystosowany dla potrzeb niepełnosprawnych.

Charakterystyka sceny: typ pudełkowy z jedną kieszenią o wymiarach 19,6 m x 10 m (głębokość); wysokość do stropu technicznego 13,5 m; otwór portalowy w świetle murów 7,80 m x 6 m; 21 wyciągów, podłoga z desek na legarach (czarna), pełne okotarowanie, horyzont biały i czarny, park oświetleniowy i komputerowa nastawnia światła Compullite Spark Standard – 96 obwodów, w tym 72 o mocy 3 kW i 24 o mocy 5 kW.

Teatr dysponuje tylko jedną sceną i niewystarczającym zapleczem z garderobami, nie ma pomieszczeń magazynowych oraz pomieszczeń na pracownie i próby. Brak małej sceny oraz pokoi gościnnych dla aktorów. Sytuację rozwiązałaby rozbudowa oraz przywrócenie teatrowi pomieszczeń we wschodnim skrzydle budynku, zajmowanych od kilku lat przez Młodzieżowy Dom Kultury 1. Wymaga to przeniesienia MDK 1 do innego obiektu.

Do teatru należy dziedziniec, który wymaga remontu. Po remoncie może być wykorzystywany na spektakle plenerowe.

Teatr zatrudnia 48 pracowników, w tym 20 muzyków orkiestry AUKSO.

Muzeum Miejskie

Muzeum funkcjonuje w obiekcie użyczonym przez Kompanię Piwowarską S. A. na podstawie umowy użyczenia z 2005 roku – w budynku dawnej suszarni młóta. Dysponuje dużą salą wystawową z antresolą (powierzchnia ekspozycyjna blisko 500 m^2). Poza salą wystawową muzeum dysponuje jedynie dwoma małymi pokoikami do pracy.

Bolączką muzeum i poważnym ograniczeniem w statutowej działalności jest zatem niepełna infrastruktura – brak zaplecza z pomieszczeniami administracyjnymi i pracowniami, brak pomieszczeń na magazyny muzealiów i na pracownie. Wynajmowany jest magazyn gospodarczy poza głównym budynkiem o pow. 34,34 m^2, który nie rozwiązuje trudnej sytuacji. Na stanowiska pracy dla plastyka i pracownika prowadzącego archiwum fotograficznego wyłączono i zagospodarowano część sali ekspozycyjnej.

Placówka oczekuje na przystosowanie do swych potrzeb historycznego budynku pierwszego magistratu tyskiego (pl. Wolności 1). Budynek ten (własność gminy) będzie siedzibą dyrekcji muzeum, tu będą pracownie, magazyny, sala odczytowa, niewielka ekspozycja multimedialna. Główna sala wystawowa pozostanie w dotychczasowym miejscu.

Muzeum zatrudnia 12 osób (11,5 etatu).

Miejskie Centrum Kultury

Miejskie Centrum Kultury dysponuje budynkiem przy ul. Bohaterów Warszawy 26, gdzie oprócz pomieszczeń biurowych znajdują się m.in. sala kameralna z małą sceną, profe-

sjonalnym oświetleniem i nagłośnieniem i widownią na około 100 miejsc; sala wokalno-taneczna i galeria sztuki. W planach jest także odbudowa małego amfiteatru w ogrodzie MCK, który będzie wykorzystywany na organizowanie kameralnych koncertów plenerowych, spektakli itp.

Drugim obiektem zarządzanym przez tę instytucję jest budynek klubu w Tychach-Wilkowyjach przy ul. Szkolnej 94, w którym mieści się sala widowiskowa z małą sceną oraz pracownia plastyczna i siłownia. Klub posiada niewielkie zaplecze kuchenne, stąd jedną z form pozyskiwania przezeń środków jest wynajem Sali na imprezy okolicznościowe.

MCK zatrudnia 13 pracowników (10,1 etatu).

Inne obiekty miejskie

Budynek dawnego kina Andromeda jest obiektem należącym do miasta.

Planowana jest zmiana sposobu jego użytkowania. Przewidywane utworzenie tam pasażu kultury Andromeda z Miejską Galerią Sztuki pozwoli zachować jego funkcje kulturalne.

11. Środowiska twórcze

W Tychach mieszka wielu twórców reprezentujących różne dziedziny sztuki i specjalności. Jest to jednak środowisko w znacznym stopniu rozproszone.

Wiele środowisk zawodowych konsoliduje się i jednoczy. W przypadku środowisk twórczych jest inaczej – i jest tak nie tylko w Tychach. Atomizacja, trudności w porozumieniu, specyficzny rytm i charakter pracy, różnice pokoleniowe – wszystko to wpływa niekorzystnie na proces integracji tych środowisk. Ponadto w kręgu ludzi kultury do dziś trwają skutki wewnętrznego podziału, który powstał podczas stanu wojennego. Utworzenie wówczas w miejsce rozwiązanych stowarzyszeń i związków nowych organizacji (pisarzy, plastyków, dziennikarzy) współpracujących z władzami oraz przekazanie nowym związkom majątku zabranego starym – spowodowało trwający do dziś podział.

Z tego powodu trudno jest nie tylko o pełną diagnozę, ale nawet o przygotowanie kompletnych wykazów nazwisk tyskich twórców. Spis artystów plastyków, zamieszczony jako załącznik na końcu niniejszego opracowania, to próba zestawienia, które trzeba uzupełnić.

W Tychach w pierwszych latach po zakończeniu II wojny światowej nieliczne było grono osób z wyższym wykształceniem, a wśród nich brakowało reprezentantów zawodów twórczych. Dziś tyskie środowisko stanowi w tym względzie duży potencjał. Jego przedstawiciele posiadają bogaty dorobek twórczy, są wykładowcami wyższych uczelni artystycznych, niektórzy mogą poszczycić się międzynarodowym uznaniem.

A. Artyści plastycy

Pierwszym tyszaninem, który podjął studia artystyczne, był Augustyn Dyrda, który w 1948 roku został studentem Wydziału Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie•.

Budowa Nowych Tychów spowodowała, że zaczęli się tu osiedlać artyści przybyli z różnych zakątków Polski. W drugiej połowie lat 50. XX wieku zamieszkali tu graficy: Jan Nowak i Franciszek Wyleżuch oraz malarze: Ryszard Krzemiński (znany również jako konserwator dzieł sztuki), Zygmunt Czech i Eryk Pudełko. Pod koniec lat 50. ukończył Wydział Rzeźby krakowskiej ASP drugi po Dyrdzie tyszanin – Antoni Szkudło. W latach 60. za-

• W XIX w. studia akademickie w Berlinie podjął urodzony w Paprocanach August Kiss, rzeźbiarz, który zasłynął realizacją licznych pomników i rzeźb plenerowych w miastach ówczesnych Prus.

mieszkali w Tychach Stanisław Mazuś i Stanisław Kluska. W połowie lat 70., kiedy nastąpiła intensywna rozbudowa dzielnic południowych miasta, do zamieszkania w Tychach zachęcona została kolejna grupa plastyków, bowiem pojawiła się możliwość otrzymania mieszkania o zwiększonym metrażu, połączonego z pracownią.

Z inicjatywy Eryka Pudełko i Stanisława Mazusia, przy współudziale miasta, podjęto w 1969 roku próbę zintegrowania lokalnego środowiska plastycznego, które było wówczas najliczniej reprezentowanym środowiskiem twórczym miasta. Pierwsza wystawa środowiska twórczego Tychów i powiatu tyskiego została zorganizowana w obszernych wówczas salach wystawowych przy Teatrze Małym.

Kiedy 25 lat później, w 1994 roku powstała przy Teatrze Małym Galeria Obok – rozpoczęła swe funkcjonowanie od wystawy „Tyskie środowisko artystyczne", nawiązując do idei konsolidacji i prezentacji tego środowiska. Na dziesięciolecie swego istnienia galeria przygotowała kolejną wystawą środowiskową, wydając pierwszy w historii miasta katalog – leksykon tyskich profesjonalnych artystów plastyków.

Liczebność tyskiego środowiska plastycznego ulegała na przestrzeni lat wahaniom. Spowodowane to było migracjami, ale także zmianami administracyjnymi granic miasta. Obecnie w Tychach mieszka ponad 50 absolwentów ASP i innych uczelni plastycznych.

Profesorami Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach są Stanisław Kluska i Adam Romaniuk. Do 1999 roku mieszkali w Tychach profesor ASP Janusz Karbowniczek i Elżbieta Kuraj, pracownik dydaktyczny Uniwersytetu Śląskiego, filii w Cieszynie, prowadząca Galerię Obok w latach 1994 – 1999.

Do artystów, których wystawy można najczęściej oglądać (nie tylko w tyskich i okolicznych galeriach) należą: Barbara Frankiewicz, Helena Golda-Błahut, Witold Kołban, Stanisław Mazuś, Jan Nowak, Adam Romaniuk, Beata Wąsowska. Spośród młodego pokolenia warto wymienić Izabelę Wądołowską, pracującą także jako scenograf w Teatrze Śląskim im. St. Wyspiańskiego, animatorkę Galerii Strefart (galeria prezentuje twórczość młodych artystów), rzeźbiarza Tomasza Wenklara, który ma już w swym dorobku kilka ważnych realizacji plenerowych oraz Weronikę Ratajską, utalentowaną plakacistkę.

Prace tyskich artystów trafiły do licznych muzeów, m.in. w Muzeum Śląskim można podziwiać grafiki Jana Nowaka, Stanisława Kluski, rysunki Janusza Karbowniczka, prace Katarzyny Nowak-Zagórskiej. W muzealnych zbiorach są także prace wybijających się twórców nieprofesjonalnych: Jerzego Sekuły (zmarłego w 1993 roku) oraz Michała Litkiwa. Laureatem różnych konkursów dla plastyków nieprofesjonalnych jest Piotr Machinek, członek Stowarzyszenia Twórców Kultury.

Powiększa się stopniowo kolekcja prac tyskich artystów w zbiorach Muzeum Miejskiego w Tychach.

Prace tyskich artystów znajdują się także w domach wielu mieszkańców miasta, między innymi dzięki Świątecznemu Kiermaszowi Sztuki, organizowanemu od kilku lat w grudniu w Galerii Obok.

Wykaz profesjonalnych artystów plastyków mieszkających w Tychach zawiera załącznik nr 6 aneksu.

B. Architekci

W pierwszym okresie rozbudowy miasta najliczniejszą grupę twórców stanowili przybyli tu architekci. Wielu znalazło zatrudnienie w Miastoprojekcie Nowe Tychy. Generalnymi projektantami miasta byli Kazimierz Wejchert (m. in. laureat Honorowej Nagrody SARP; zmarł w 1993 r.) i Hanna Adamczewska-Wejchert (zmarła w 1996 r.). Współpracę z nimi podjęli m.in.: Maria i Andrzej Czyżewscy, Ewa i Marek Dziekońscy, Wacław Jaciow (pro-

jektant m.in. Teatru Małego), Felicja Matyśkiewicz, Emilian Piasecki, Bożena i Janusz Włodarczykowie.

W kolejnych latach w stale rozwijającym się Miastoprojekcie zatrudnieni zostali architekci młodszego pokolenia: Stanisław Niemczyk, Anna i Marek Kuszewscy, Małgorzata i Wojciech Michalscy, Andrzej Ostrowski, związani od dzieciństwa z Tychami Zbigniew Pojda i Grzegorz Ratajski oraz inni. Na początku lat 90. XX wieku Miastoprojekt uległ likwidacji. Najmłodsze pokolenie architektów pracuje w samodzielnych pracowniach autorskich.

Tyscy architekci są laureatami licznych nagród państwowych oraz Stowarzyszenia Architektów Polskich. W tym gronie szczególna jest pozycja Stanisława Niemczyka, laureata wielu nagród, m. in. Nagrody Honorowej SARP (1996). Niemczyk jest autorem projektu kościoła Ducha Św. w Tychach (nagroda SARP), w którym polichromie stworzył Jerzy Nowosielski. Inne dzieło Niemczyka, świątynia Jezusa Chrystusa Odkupiciela w Czechowicach-Dziedzicach, zyskało określenie ikony polskiej architektury i zdobyło laury w wielu konkursach (m. in. Nagroda Wojewody Śląskiego za najlepszy obiekt i Nagroda Marszałka Województwa za najlepszą przestrzeń publiczną, przyznane w 1999 roku przez Śląski Oddział SARP). Od 2000 roku powstaje w Tychach kolejne dzieło Niemczyka – kościół p. w. św. Franciszka i Klary z zespołem klasztornym ojców franciszkanów. Stanisław Niemczyk za zasługi dla architektury i urbanistyki regionu otrzymał Medal im. Zygmunta Majerskiego Wydziału Architektury Politechniki Śląskiej.

Tyscy architekci byli nagradzani także za projekty realizowane poza Tychami: Wacław Jaciow – za projekt ośrodków wypoczynkowych w Wiśle Jarzębatej, Ewa i Marek Dziekońscy – za wrocławską Rotundę Panoramy Racławickiej. Kolejne pokolenie architektów, np. Ryszard Mendrok i Krzysztof Barysz zdobyli wyróżnienie w Konkursie na Koncepcję Rozwoju Ścisłego Centrum w Warszawie (1992), Agnieszka i Michał Czachowscy wygrali pierwszą edycję (1999) konkursu o Nagrodę Architektoniczną im. Małgorzaty Baczko i Piotra Zakrzewskiego za projekt Integracyjnego Ośrodka dla Dzieci i Młodzieży – „Dom Wszystkich Dzieci" – adaptację na ten cel Huty Paprockiej.

C. Środowisko literackie

W 1955 roku zamieszkał w Tychach Władysław Bochenek, autor książek, w których przewijały się wątki tyskie. Napisał m. in. „Monika bliska i daleka", „Pojedynek", „Ten drugi", „Dojrzałość sierpnia". Współpracował z tygodnikiem „Echo". Także w latach 50. zamieszkał w Tychach poeta Józef Krupiński (zmarł w 1998 r.), który publikował wiersze w wielu czasopismach, następnie w niezależnej prasie stanu wojennego. Wydał kilka tomów poetyckich (m.in. „Marsz żałobny", „Tratwa świętej Barbary", „Z pokładów serca"). Był laureatem nagrody im. Edwarda Stachury. W Tychach mieszkała Krystyna Konecka, pisarka, twórczyni grupy poetyckiej „Symbol".

Wiersze i opowiadania pisał Kazimierz Wejchert. Tomiki poetyckie miał na swym koncie Jan Wyżgoł (nieżyjący, długoletni reaktor naczelny „Echa").

Wiele tomików poezji wydał nieżyjący już Czesław Slezak. Były to m. in."Kamienny ślad", „Listy miłosne" „ Niepokój czarodzieja", „Pieśni olimpijskie", „Piękna dziewczyna" czy „Złoty klucz".

Poezję uprawiają: Stanisław Krzyżaniak, Andrzej Rauszer, Stanisława Szeliga, Wiesław Sterniczuk, Jadwiga Mikołajczyk, Rafał Jaworski, Mirosław Tarnowski, Zofia Myalska. Młode pokolenie poetów reprezentują: Marta Grudnik, Marta Kuszewska, Agnieszka Kijas, Adam Sieroń, a także Wojciech Klimala, Marcin Stachoń, Michał Ostaszewski, Hanna Janusińska, będący członkami formacji artystycznej Ariergarda. Laureatami i wyróżnionymi w Ogólnopolskim Konkursie „Tyskie Lato Poetyckie" (dla tych piszących, którzy nie opubliko-

wali samodzielnej książki poetyckiej) byli tyszanie: Henryk Rej, Piotr Jasek, Sławomir Błach, Joanna Czarnecka - Czorny, Hanna Filipczyk, Regina Lipecka.

W mieście działa grupa poetycka „Werset", którą prowadzi poetka i prozatorka Barbara Penc. W skład grupy wchodzą: Joanna Lubańska, Małgorzata Depta, Maria Hejła, Kamil Przystał, Tomasz Brożyna i Karolina Trąbka.

Twórczością dla dzieci zajmują się Maria Misiorek oraz Łucja Cichocka. Wspomnienia wojenne publikowali Stanisław Krzyżaniak oraz Aleksander Sałacki. Prozę uprawia Edward Kozak [Eddy Kozak]. W formie książkowej ukazały się felietony franciszkanina ojca Emila Mirosława Pacławskiego. Poetka Marta Kuszewska po przeniesieniu się do Warszawy zasłynęła jako współscenarzystka serialu „M jak miłość", a w 2006 r. wydała powieść „Niewyspani".

Nie mieszkają w Tychach, ale są z miastem związani: poeta ks. prof. Jerzy Szymik (stały współpracownik kwartalnika „Tyski Magazyn Kulturalny"), Bogdan Prejs (przez wiele lat pracujący w „Dzienniku Zachodnim", autor książek o Tychach) czy poeta Arkadiusz Kremza (do 2002 roku zatrudniony w Teatrze Małym, inicjator cyklu „Spotkania Poetyckie OBOK").

Twórczość literacką i publicystyczną autorów mieszkających w Tychach lub dotyczącą miasta rejestruje bibliografia Tychów opracowywana przez Miejską Bibliotekę Publiczną.

D. Dziennikarze. Prasa społeczno-kulturalna

Znaczące jest w Tychach środowisko dziennikarzy, część z nich pracuje w mediach poza naszym miastem, część związana jest z tytułami prasowymi wychodzącymi w Tychach. Z tego licznego grona zagadnieniami kultury zajmują się m. in. Jolanta Pierończyk („Dziennik Zachodni"), Jarosław Jędrysik („Echo"), na tym polu działał też zmarły w maju 2009 r. Tadeusz Cieślik („Echo"), skrupulatnie dokumentujący w swojej gazecie życie kulturalne miasta. Grono współpracowników zgromadziła Mariola Woszkowska w tygodniku „Twoje Tychy" oraz Ewa Iwanciów i Tomasz Kordon w kwartalniku „Tyski Magazyn Kulturalny". W przeszłości w tyskich tygodnikach pisali także Marian Ryglewicz („Echo", Ryglewicz redaguje do dziś gazetkę TSM Oskard), Wojciech Wieczorek („Echo", „Nowe Echo", „Tydzień w Tychach"), Gabriel Kula („Tydzień w Tychach"), Dariusz Dyrda („Echo", „Nowe Echo", „Tydzień w Tychach") i inni.

Z Tychami w różny sposób związani są dziennikarze telewizyjni Ewa Slezak, Adam Sojka, Edward Kozak.

E. Środowisko muzyczne

Pierwsza w mieście szkoła artystyczna rozpoczęła działalność w 1970 roku. Była to Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia. Jej założycielem i dyrektorem został Alojzy Mądry. Pierwsi pedagodzy to Jan Grzybek, Jan Mędrak (nieżyjący już) oraz nauczycielki muzyki, które do dziś związane są ze szkołą: Barbara Bock, Urszula Kawa, Janina Josz, Małgorzata Lasocka i Janina Konieczny (w latach 1983 – 2005 kierowała szkołą). W 1996 roku władze miasta powołały Podstawową Szkołę Muzyczną, obecnie o nazwie Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I stopnia. W tym samym roku połączono PSM I st. z OSM I st. w Zespół Szkół Muzycznych.

Część licznego grona muzyków mieszkających w Tychach stanowią właśnie pedagodzy tej szkoły.

Spośród absolwentów tyskich szkół muzycznych 25 % kształciło się (lub kształci) dalej w średnich i wyższych szkołach muzycznych. Wielu tworzy zespoły muzyczne, osiąga

sukcesy, zaznaczając się nie tylko w naszym regionie czy kraju, ale także w Niemczech, Austrii, Szwajcarii, Anglii, Francji, USA Niektórzy robią solistyczne kariery, niektórzy powracają i podejmują pracę w ZSM czy innych placówkach kulturalnych, oświatowych w Tychach, nie rezygnując przy tym z koncertowania, jak. np. Henryk Botor (znakomity organista, kompozytor, improwizator), Alicja Warcaba (flecistka), Magdalena Mucha (wiolonczelistka, dyrygent), Robert Czmok (saksofonista), Mirosław Franczak (gitarzysta).

Tyszanie grali i grają w NOSPR w Katowicach, w Filharmonii Śląskiej, Orkiestrze Kameralnej Jana Wincentego Hawela i Orkiestrze Kameralnej Miasta Tychy AUKSO Marka Mosia. Do grona artystów, którzy zaznaczyli się na wielu scenach należą: gitarzysta Mirosław Franczak, grający flamenco Michał Czachowski, solista Opery Śląskiej tenor Piotr Rachocki (obecnie nie mieszka już w Tychach). Mieszkający w Tychach Michał Musioł jest solistą Gliwickiego Teatru Muzycznego.

Spośród młodych muzyków należy wymienić: Martę Lelek (uczestniczka Konkursu Skrzypcowego im. H. Wieniawskiego w 2001 roku), Grzegorza Niemczuka (pianista, stypendysta Ministra Kultury i Sztuki), Marcina Nowaka (klarnecista, laureat licznych konkursów, stypendysta Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Austriackiego Forum Kultury). W roku 2009 laureatką stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego została flecistka Katarzyna Pudełko.

Przez wiele lat mieszkali w Tychach: Jan Edmund Jurkowski (zmarły w 1989 roku wykładowca katowickiej Akademii Muzycznej, twórca i dyrektor artystyczny „Śląskiej Jesieni Gitarowej) oraz Roman Lasocki, znany kompozytor, skrzypek, profesor Akademii Muzycznej w Katowicach (obecnie mieszkający w Warszawie, wykładający dalej w Katowicach). Znaną postacią jest Janusz Muszyński, założyciel i dyrygent zespołu Pro Arte Ecclesiactica, dyrektor artystyczny Tyskich Wieczorów Kolędowych. Nie mieszka w Tychach, ale ściśle z miastem związany jest wybitny skrzypek kameralista, dyrygent Marek Moś, założyciel i dyrektor Orkiestry Kameralnej Miasta Tychy AUKSO.

Edukacją muzyczną zajmują się Elżbieta Węgrzyn, prowadząca Szkołę Muzyczną Suzuki oraz Jarosław Kawas, prowadzący Szkołę Muzyczną Yamaha.

W Tychach istnieją zespoły muzyczne, realizujące się w różnych stylistykach. Najbardziej znany to Cree (w czerwcu 2009 roku obchodził jubileusz 15-lecia) założony przez Sebastiana Riedla oraz Awaria Podwozia czy Silver Samurai.

W 1998 roku powstał w Tychach Zespół Muzyki Dawnej Scandicus, założony przez Piotra Flisa. Zespół ma w repertuarze muzykę średniowieczną, w 2008 r. nagrał płytę „Laudario di Cortona" (XIII-wieczne włoskie pieśni religijne).

F. Fotograficy

W latach 70. XX wieku w Tychach działał Klub Fotograficzny Kron, z którym związani byli m. in. Michał Cała, Krzysztof Pilecki, Andrzej Koniakowski. Wspomniani artyści, członkowie Związku Polskich Artystów Fotografików, zdobyli z czasem uznanie i sławę – ale nie mieszkają już w Tychach.

Tyszaninem jest artysta fotograf, a także operator filmowy Ryszard Czernow. Znany jest również jako plakacista, autor takich ikonicznych dzieł, jak np. plakatowy portret Ireneusza Dudka z barwnym czubem. Ryszard Czernow zasłynął jako autor zdjęć zespołu Dżem i Ryszarda Riedla (wystawa „Poznałem go"), a ostatnio przygotował wystawę „Światło i kamień" – artystyczne spojrzenie na architekturę budującego się w Tychach kościoła franciszkanów.

Liczna jest grupa fotoreporterów współpracujących z prasą, nagradzanych za zdjęcia w różnych konkursach, m. in. Rafał Klimkiewicz, Tomasz Jodłowski. Dzięki uczestnictwu w

ostatnich edycjach konkursu Tychy Press Photo ujawnił talent (i zdobył nagrody) Radosław Kaźmierczak.

Warto wspomnieć o kilku zasłużonych fotografach dokumentalistach, którzy uwiecznili na zdjęciach historię naszego miasta. Budujące się Nowe Tychy fotografowali Zygmunt Kubski i Andrzej Czyżewski, jako dokumentaliści życia społecznego i kulturalnego miasta zasłużyli się Jerzy Bierwiaczonek i Ireneusz Kaźmierczak. Ich zdjęcia znajdują się w zbiorach Muzeum Miejskiego w Tychach.

G. Artyści teatru i filmu

Z Tychów pochodzi Krzysztof Bochenek, syn literata, który związał się po studiach aktorskich z teatrami Krakowa. W Tychach mieszka Andrzej Warcaba, aktor Teatru Śląskiego w Katowicach, laureat m. in. Złotej Maski 2008. Aktorkami zostały młode tyszanki Kamilla Baar (zadebiutowała w 2004 roku w filmie „Vinci", gra w Teatrze Narodowym w Warszawie) i Jadwiga Gryn, znana między innymi z seriali telewizyjnych.

Tyszanin Ireneusz Krosny jest dobrze znanym w Polsce i na świecie mimem. Występował na niezliczonych scenach – od Islandii po Koreę Południową. Swoją drogę aktorską rozpoczął od występów w Teatrze Ruchu i Pantomimy Migreska pod kierunkiem Zbigniewa Skorka. W 1992 roku założył własny Teatr Jednego Mima. W sezonie 1995/96 zdobył Grand Prix na trzech najważniejszych festiwalach kabaretowych w Polsce.

Z Tychów wywodzi się reżyser filmowy Maciej Pieprzyca, znany z filmów „Barbórka", „Inferno", „Drzazgi" – za ten ostatni został nagrodzony na Festiwalu Filmów Polskich w Gdyni w 2008 roku. Pieprzyca reżyserował też wiele poszczególnych odcinków znanych seriali telewizyjnych.

Współautorami scenariuszy seriali telewizyjnych są wspominana już Marta Kuszewska („M jak miłość") i Piotr Jasek („Na Wspólnej" i „Brzydula"), którzy wywodzą się z Tychów.

Młoda tyszanka Magdalena Ławniczek, wychowanka Zespołu Pieśni i Tańca TYSZANIE, po uzyskaniu wykształcenia teatralnego w Krakowie, w roku 2008 obroniła państwowy tytuł choreografa w Krakowie. Tworzy choreografie do spektakli muzycznych.

III. MISJA, PRIORYTETY, CELE STRATEGICZNE I ZADANIA

Misją strategii jest: **Angażowanie mieszkańców w życie kulturalne miasta.**

Szersze uzasadnienie sformułowania misji podano we wstępie dokumentu. Przypomnieć warto, że za najważniejsze uznano połączenie:

- woli organizatorów życia kulturalnego stworzenia szansy poznania i uczestnictwa w kulturze
- woli poznania i uczestnictwa ze strony mieszkańców.

W dziedzinie kultury najważniejsze jest bowiem, by CHCIEĆ.

Stefan Chwin w „Dzienniku dla dorosłych" pisze nawet o pożytecznym przymuszaniu: *„do kultury – niech mi będą wybaczone te słowa – trzeba siebie (i innych) z lekka przymusić, […] to jest ciężka praca przyswoić sobie wielkie dzieła ludzkiego ducha, […] dusza broni się przed tym rękami i nogami..."*

Ustalono trzy priorytety:

1. Tworzenie przestrzeni kultury
2. Kreowanie zdarzeń artystycznych
3. Promocja miasta poprzez kulturę

Tworząc powyższe priorytety kierowano się tezami i analizami zawartymi w następujących programach i dokumentach strategicznych:

- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013
- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2006 – 2020
- Strategia Rozwoju Miasta Tychy „Tychy 2013"
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2008 – 2013
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006 – 2020
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tychy na lata 2008 – 2013
- Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2006 – 2009
- Strategia Oświatowa Miasta Tychy na lata 2008-2013
- Strategia rozwoju sportu miasta Tychy na lata 2009-2015

Priorytetom przypisano cele strategiczne i konkretne zadania. Dla niektórych zadań opracowano szczegółowe karty działań.

Określając priorytety, cele czy zadania autorzy Strategii mieli świadomość, że realizacja ich będzie zależała od :

- dostępnych środków finansowych przeznaczonych przez samorząd w następnych latach
- pozyskiwania środków zewnętrznych na poprawę infrastruktury oraz realizację imprez kulturalnych
- rozwoju edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży (programy ogólnopolskie w oświacie)
- promocji kultury

- aktywności wszystkich instytucjonalnych i nieinstytucjonalnych podmiotów działających w kulturze i ich otwartości

PRIORYTET 1.
Tworzenie przestrzeni kultury

1.1 aranżacja przestrzeni publicznej przyjaznej kulturze

- Starówka – Rynek i okolice wraz z pl. Baczyńskiego
- Park Miejski ze sceną plenerową
- Osiedle A jako unikatowy pomnik socrealizmu – rewitalizacja osiedla
- stałe plenerowe miejsca wystawiennicze

1.2 rozwój i optymalizacja infrastruktury kultury

- stworzenie Miejskiej Galerii Sztuki
- przebudowa dawnego kina na pasaż kultury Andromeda
- budowa Biblioteki Głównej MBP
- rozbudowa Muzeum Miejskiego – zagospodarowanie drugiego obiektu na dyrekcję, pracownie i magazyny
- rozbudowa Teatru Małego – rozbudowa zaplecza sceny oraz zagospodarowanie pomieszczeń po MDK-1 na potrzeby teatru
- przeniesienie MDK-1 do innego budynku

1.3 promocja i upowszechnianie wiedzy o wartościach dziedzictwa kulturowego w przestrzeni miasta

- upamiętnienie miejsc, osób i wydarzeń ważnych dla historii i tożsamości miasta – realizacja w przestrzeni miasta tablic i rzeźb pamiątkowych
- promocja walorów estetycznych i historycznych osiedla A – osiedle jako atrakcja turystyczna
- przygotowanie tras zwiedzania miasta – opracowanie tras, stworzenie systemu oznakowania i informacji wizualnej
- opracowanie systemu edukacji przewodników
- utworzenie punktu informacji turystyczno-kulturalnej

PRIORYTET 2.
Kreowanie zdarzeń artystycznych

2.1 wydarzenia artystyczne

- festiwal sztuki plenerowej (skupienie różnych działań w jednym festiwalu obejmującym plener plastyczny, fotograficzny, teatry uliczne i in.)
- plenerowy festiwal kultury dziecięcej
- festiwal filmowy

2.2 wspieranie i popularyzacja tyskich twórców i ich dzieł

- prezentacja wirtualna twórców
- wydanie katalogu tyskich twórców
- tworzenie miejskiej kolekcji sztuki (zinwentaryzowanie istniejących kolekcji, powiększenie zbiorów poprzez organizację plenerów malarskich i zakupy nowych dzieł)

PRIORYTET 3.

Promocja miasta poprzez kulturę

3.1 działania artystyczne

- produkcja przedstawień teatralnych
- podniesienie rangi konkursu fotografii prasowej Tychy Press Photo

3.2 wydawnictwa informacyjne, literackie, artystyczne, tysoviana

- informator kulturalny
- przewodniki turystyczne
- mapy
- monografie
- bibliografie
- system informacji o kulturze, w tym strona internetowa poświęcona kulturze
- badania potrzeb społecznych w zakresie kultury

3.3 tyskie talenty (dotyczy utalentowanych dzieci i młodzieży)

- organizacja imprez promujących młodych artystów
- opracowanie systemu stypendialnego
- ustanowienie nagrody Prezydenta Miasta

3.4 kampanie promocyjne

- kampania „Tychy na weekend”
- kampania „Poznaj swoje miasto”

3.5 tyscy mecenasi

- uchwalenie corocznego wyróżnienia dla mecenasa kultury

IV. ZASADY I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, w tym ustawami o samorządzie gminnym oraz powiatowym, a także o finansach publicznych oraz o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej – zadaniem własnym gminy jest organizowanie i zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców w zakresie kultury, w tym utrzymywanie bibliotek samorządowych i innych placówek upowszechniania kultury.

Tychy realizują te zadania. Poniższe zestawienia i wykresy pokazują wydatki związane z tą sferą działalności. Wydatki te stanowią ok. 2 % wydatków miasta Tychy ogółem (w 2007 – 2,32 ; w 2008 – 1,65 ; plan na 2009 - 1,24).

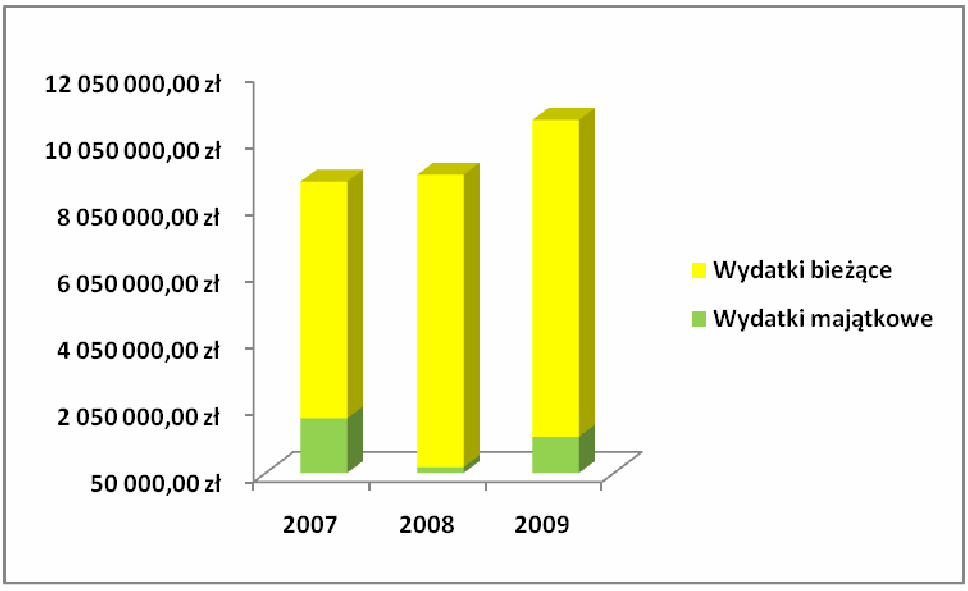
Tab. 1. WYKONANIE WYDATKÓW W DZIALE 921 „KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO" W LATACH 2OO7-2OO8 ORAZ PLAN NA 2009.

WYSZCZEGÓLNIENIE	2OO7 r.	2OO8 r.	2OO9 r. plan
OGÓŁEM	8.800.276	9.005.098	10.650.157
- wydatki bieżące	7.106.091	8.778.029	9.508.865
- wydatki majątkowe	1.694.185	227.069	1.141.292

Źródło: sprawozdania z wykonania budżetu miasta Tychy za 2007, 2008 oraz uchwała budżetowa na 2009

Wydatki w dziale kultura z roku na rok są większe. Dynamika wzrostu wynosi 102,3 % dla 2008 roku i 118,3 % dla 2009 roku. Należy jednak wskazać, iż w działalności bieżącej wydatki są związane m. in. ze zwiększonymi zadaniami, np. w latach parzystych odbywa się Śląska Jesień Gitarowa (oznacza to konieczność powiększenia budżetu Miejskiego Centrum Kultury). Z kolei duży wzrost w wydatkach majątkowych związany jest z budową biblioteki głównej MBP (w 2007 roku to kwota 1.236.177 PLN; plan na 2009 to 850.000 PLN). Wydatki majątkowe wszystkich instytucji kultury – bez wskazanego zadania – to głównie zakupy inwestycyjne.

Wykres 1: Wydatki ogółem w dziale 921 „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego"

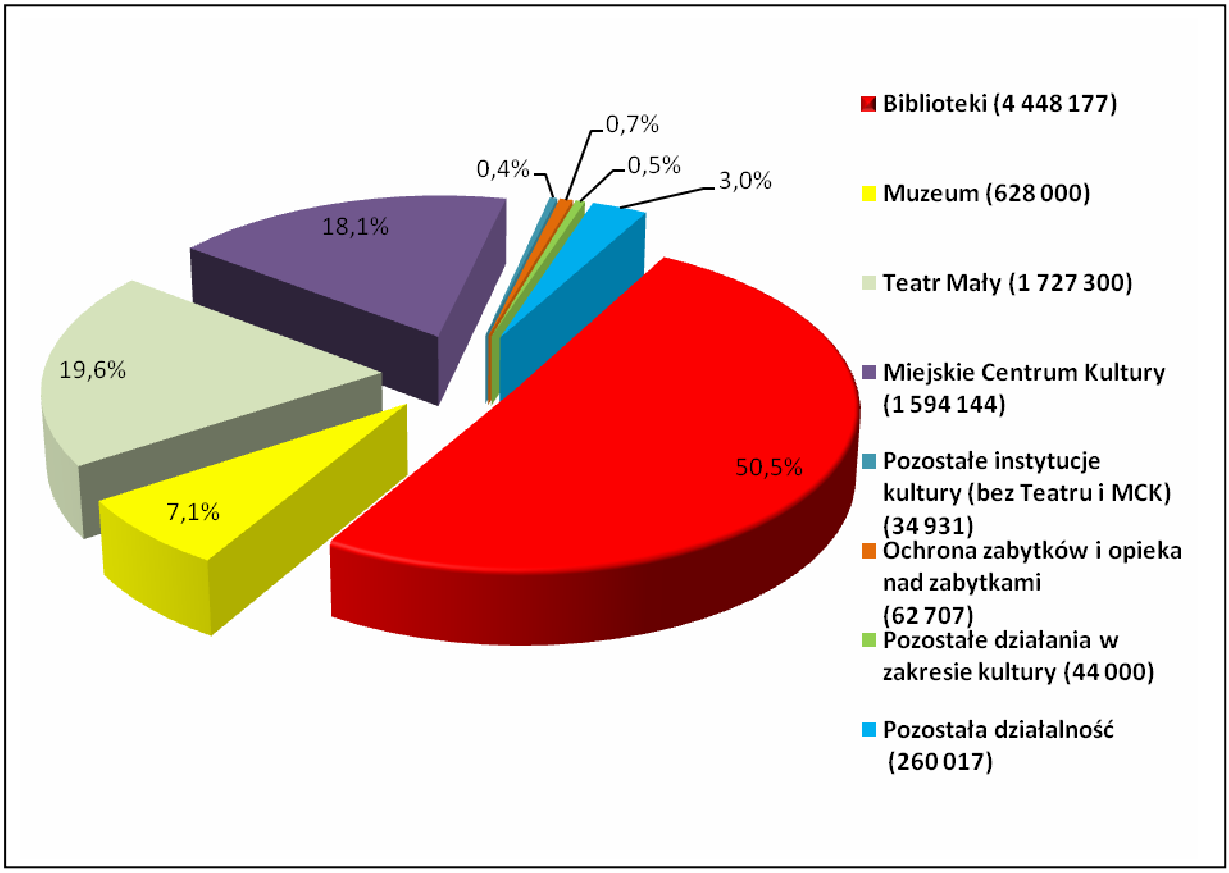
Strategia wskazuje na wiele zadań i działań, które wymagają nakładów finansowych. Wszystkie one winny mieć swoje odzwierciedlenie w możliwościach finansowych gminy, bowiem finansowane będą bezpośrednio z budżetu miasta. Zatem zadania wynikajace ze Strategii będą wymagały akceptacji Rady Miasta przy uchwalaniu budżetu Tychów.

Celem realizacji zadań, zawartych w Strategii, instytucje miejskie oraz wydziały merytoryczne Urzędu powinny także zabiegać o środki zewnetrzne (zarówno środki pomocowe Unii Europejskiej, jak i dofinansowania z budżetu centralnego, wojewódzkiego czy fundacji działajacych w sferze kultury).

Kolejne zestawienia ukazują strukturę wydatków ogółem (bieżących i majątkowych) działających instytucji kultury oraz zadania z zakresu ochrony zabytków czy też innych zadań (nagrody Prezydenta Miasta Tychy w dziedzinie kultury, dofinansowanie projektów kulturalnych organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, Tyskie Inicjatywy Kulturalne) w latach 2007-2008 oraz plan na 2009.

Wykres 2: Struktura wydatków ogółem w dziale 921 „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2007 roku

8 800 276 PLN

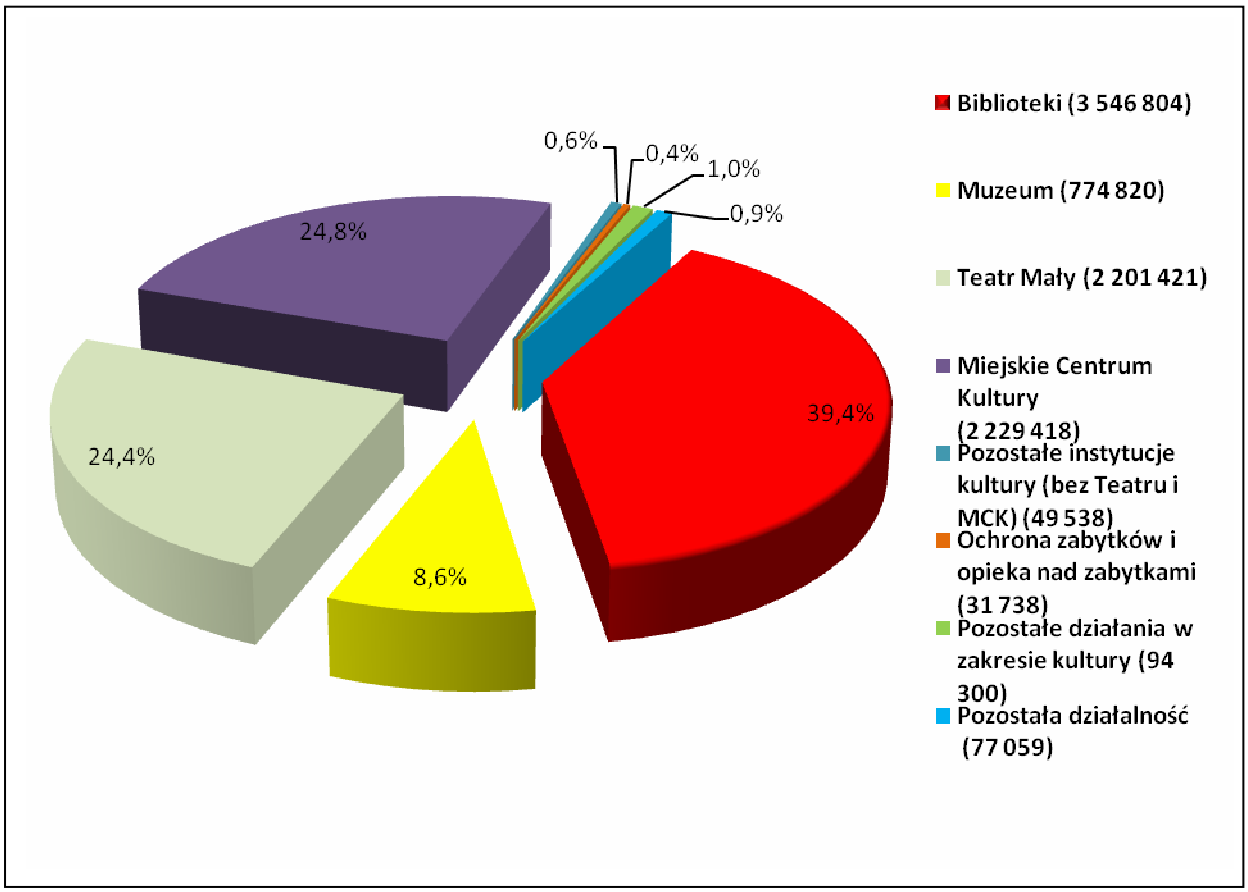

Źródło: sprawozdanie z wykonania budżetu miasta Tychy za 2007, sprawozdania MCK i Teatru Małego za 2007

W ramach środków finansowych przyznanych w 2007 r. na biblioteki 27,8 % stanowią wydatki majątkowe, związane z budową biblioteki głównej, stąd znaczący wzrost kwotowy i procentowy nakładów na Miejską Bibliotekę Publiczną w omawianym roku.

Wykres 3: Struktura wydatków ogółem w dziale 921 „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego" w 2008 roku

9 005 098 PLN

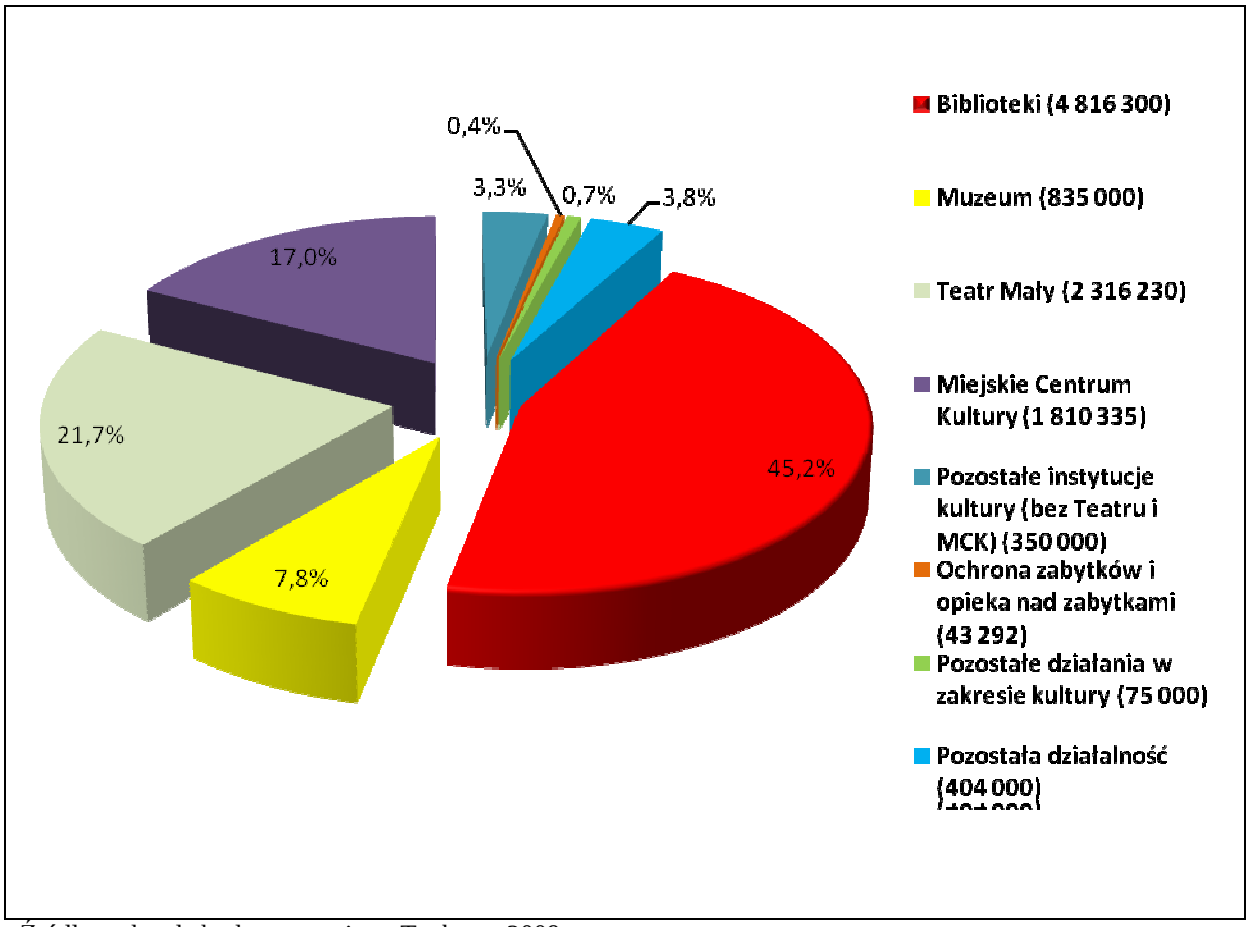

Źródło: sprawozdanie z wykonania budżetu miasta Tychy za 2008, sprawozdania MCK i Teatru Małego za 2008

W roku 2008 odbywała się Śląska Jesień Gitarowa. Miejskie Centrum Kultury na to zadanie otrzymało dodatkowo środki w wysokości 560.000 zł, stąd wzrost kwotowy oraz procentowy nakładów na MCK w omawianym roku.

Wykres 4: Planowana struktura wydatków ogółem w dziale 921 „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2009 roku

10 650 157 PLN

Źródło: uchwała budżetowa miasta Tychy na 2009

W ramach dotacji na biblioteki 850.000 PLN to wydatki majątkowe związane z budową biblioteki głównej, co stanowi 17,6 %.

Przy analizie przedstawionych wykresów warto zwrócić uwagę na skromne kwoty przeznaczane z budżetu miasta w kolejnych latach na ochronę zabytków – to koszty renowacji jednego zabytkowego kamiennego krzyża przydrożnego rocznie.

V. KARTY ZADAŃ – PRZYKŁADY

Karta zadania

Priorytet 1: Tworzenie przestrzeni kultury

Cel strategiczny 1.1: Aranżacja przestrzeni publicznej przyjaznej kulturze

Zadanie: Budowa stałej sceny plenerowej z zapleczem sceny, zapleczem sanitarnym, widownią

Opis zadania:
W mieście odbywa się wiele imprez plenerowych, koncertów, festynów. Każda z nich wymaga budowania przenośnych scen plenerowych, wynajmowanych od firm zewnętrznych. Organizatorzy muszą rozwiązywać problemy związane z przygotowaniem zaplecza – dla artystów, technicznego i sanitarnego.
Częściowym rozwiązaniem problemu będzie wybudowanie stałej sceny plenerowej w obrębie jednego z kompleksów rekreacyjnych w mieście – sceny z zapleczem, z sanitariatami dla artystów, a także z infrastrukturą dla widzów: ławki, magazyn na rozstawiane krzesła parkowe, sanitariaty itp.
Taka przestrzeń przyciągać będzie wydarzenia kulturalne, będzie także miejscem skupienia więzi społecznej. Zapewni ład wizualny w miejscu wykorzystywanym na plenerowe wydarzenia kulturalne.
Lokalizacje sceny plenerowej z widownią można połączyć z lokalizacją plenerowej galerii – przygotowaniem infrastruktury pod planowane wystawy plenerowe (zob. karta „Stworzenie stałego miejsca na wystawy plenerowe).

Planowane przedsięwzięcia:
1. Koncepcja lokalizacji sceny w powiązaniu z terenem rekreacyjnym
2. Projekt studialny z projektem zagospodarowania przestrzeni wokół sceny i widowni
3. Realizacja
4. Przygotowanie koncepcji funkcjonowania sceny plenerowej, program jej wykorzystania, także udostępniania na imprezy organizowane przez szkoły etc.

Karta zadania

Priorytet 1: Tworzenie przestrzeni kultury

Cel strategiczny 1.1: Aranżacja przestrzeni publicznej przyjaznej kulturze

Zadanie: Stworzenie stałego miejsca na wystawy plenerowe

Opis zadania:
W mieście odbywa się wiele wystaw – muzealnych, fotograficznych i artystycznych. Zamknięcie ich w murach placówek ogranicza frekwencję widzów do tych najbardziej wyrobionych i świadomie szukających kontaktu z sztuką. Aby dotrzeć do szerszego kręgu odbiorców niezbędne jest wychodzenie z wystawami w przestrzeń publiczną miasta.
Organizowane od dwóch lat plenerowe wystawy historyczne (przygotowane przez muzeum) oraz fotograficzne (przygotowane przez MCK) cieszą się dużym zainteresowaniem tyszan, budują ich związek z miastem. Stały program realizacji takich wystaw wymaga jednak przygotowania odpowiedniej infrastruktury – przygotowania trwałych systemów konstrukcyjnych i odpowiedniego przygotowania wybranych przestrzeni w mieście.

Planowane przedsięwzięcia:
1. Opracowanie koncepcji lokalizacji wystaw plenerowych – np. główna lokalizacja wzdłuż granicy Parku Miejskiego przy al. Niepodległości lub przy głównej alei parku, ponadto na pl. Baczyńskiego oraz w Paprocanach w powiązaniu z terenem rekreacyjnym
2. Wykonanie projektu zagospodarowania przestrzeni
3. Wykonanie systemu konstrukcyjnego stałych elementów stelażu wystawy oraz stelaży przenośnych, ruchomych
4. Stworzenie systemu koordynacji harmonogramu wystaw plenerowych, wspólnego dla wszystkich instytucji kultury w mieście oraz Wydziału Promocji UM – realizacja wystaw historycznych, wystaw sztuki, fotografii etc.
5. Pozyskanie magazynu na wielkoformatowe elementy wystawiennicze (sprzęt oraz wielkoformatowy materiał ekspozycyjny)

Karta zadania

Priorytet 1: Tworzenie przestrzeni kultury

Cel strategiczny 1.2: Rozwój i optymalizacja infrastruktury kultury

Zadanie: Siedziba dla Muzeum Miejskiego – adaptacja obiektu zabytkowego lub budowa nowego obiektu

Opis zadania :
Muzeum Miejskie funkcjonuje w budynku użyczonym przez Kompanię Piwowarską, dysponuje dużą salą wystawową, ale brak miejsca na zaplecze: pomieszczenia administracyjne, pracownie, magazyny. Niezbędne jest zagospodarowanie drugiego obiektu mieszczącego wspomniane funkcje. Taką możliwość daje zagospodarowanie na potrzeby Muzeum budynku będącego pierwszą siedzibą gminy w Tychach (pl. Wolności 1). Sala wystawowa pozostanie w dotychczasowym budynku w sąsiedztwie Muzeum Piwowarstwa (Tyskiego Browarium)

Planowane przedsięwzięcia:
1. Opracowanie koncepcji funkcjonalnej przejmowanego budynku
2. Wykonanie projektu i realizacyjnego
3. Pozyskanie środków finansowych na prace adaptacyjne
4. Realizacja przebudowy
5. Przeniesienie dyrekcji, pracowni, magazynów do nowej siedziby. Organizacja wystaw w dwóch obiektach
6. Organizacja w nowej siedzibie stałej kameralnej wystawy multimedialnej związanej z historią Tychów oraz historycznego obiektu siedziby muzeum
7. Organizacja w nowej siedzibie sali multimedialnej na odczyty, prelekcje, lekcje muzealne

Karta zadania

Priorytet 1: Tworzenie przestrzeni kultury

Cel strategiczny 1.2: Rozwój i optymalizacja infrastruktury kultury

Zadanie: Budowa Biblioteki Głównej z Mediateką

Opis zadania:
Zadaniem jest adaptacja części obiektu tzw. szkół municypalnych (zespół wejściowy) dla potrzeb Biblioteki Głównej z Mediateką – powstanie obiektu o powierzchni 5.626 m kw.
Mając na uwadze nowoczesne trendy w bibliotekarstwie polskim i światowym przewiduje się łatwy i przyjazny dla czytelnika dostęp do różnorodnych zbiorów bibliotecznych, w tym wolny dostęp do części zbiorów książkowych i czasopism, możliwość korzystania ze zbiorów na nośnikach cyfrowych, tradycyjny i komputerowy system wyszukiwawczy, dostęp do Internetu, do książek i czasopism on-line.
W Bibliotece Głównej – uwzględniając tradycyjne i nowoczesne potrzeby mieszkańców - ulokowane zostaną m. in. działy : wypożyczalnia główna dla dorosłych, oddział dla dzieci z kącikiem zabawowym, czytelnia prasy, dział książki mówionej, dział informacyjno-bibliograficzny i regionaliów wraz z punktem informacji europejskiej i miejskiej, mediateka i dział muzyczny, czytelnia naukowa i prawna.
Przewidziane są pomieszczenia umożliwiające prowadzenie działalności kulturalnej: sale widowiskowa, konferencyjna, kawiarnia i galeria. Uzupełnieniem działów udostępniania będzie informatorium oraz hotel.
W Bibliotece Głównej znajdzie się także: dyrekcja, administracja, dział instrukcyjno-metodyczny, dział gromadzenia i opracowania zbiorów, dział informatyczny, dział promocji realizujące zadania na rzecz całej sieci.

Planowane przedsięwzięcia :
1. opracowanie wstępnej koncepcji BG
2. opracowanie programu funkcjonalno-użytkowego BG z Mediateką
3. opracowanie projektu wykonawczego BG z Mediateką
4. pozyskanie środków zewnętrznych na realizację zadania, m.in.
5. budowa BG z Mediateką
6. prace związane z wyposażeniem wewnętrznym
7. przeniesienie funkcji biblioteki centralnej, filii nr 7 dla dzieci i młodzieży oraz magazynów do nowego gmachu

Karta zadania

Priorytet 1: Tworzenie przestrzeni kultury

Cel strategiczny 1.2: Rozwój i optymalizacja infrastruktury kultury

Zadanie: Rozbudowa Teatru Małego

Opis zadania:
Planowane rozszerzenie działalności Teatru Małego o produkcję przedstawień wymaga rozbudowy budynku Teatru od strony ulicy Braterskiej oraz odzyskania pomieszczeń projektowanych jako zaplecze teatru, sale prób itp., a przeznaczonych dziesięć lat temu na siedzibę MDK-1. Budynek teatralny spełniał prawidłowo swe funkcje do czasu jego podziału na dwie części, przeznaczone dla różnych użytkowników. Podział spowodował utratę pomieszczeń biurowych i magazynowych, sal prób, galerii oraz kawiarni (z osobnym wejściem, nie przylegającej do sali widowiskowej.
W konsekwencji w części budynku z salą widowiskową trzeba było:
- garderoby artystów w części przeznaczyć na pomieszczenia biurowe
- uruchomić kawiarnię teatralną w części holu przylegającego do sali widowiskowej (rodzi to wzajemny konflikt widzów i użytkowników kawiarni ze względu na dobiegający do sali hałas, uniemożliwia zamknięcie teatru po skończonej imprezie w sali widowiskowej, ogranicza możliwości ekspozycyjne w teatralnych holach)
- uruchomić galerię wystawienniczą na małej powierzchni uzyskanej przez nadbudowę piętra nad dolnym bocznym holem (w konsekwencji utrudnione jest dojście do galerii, brak magazynu, niezbędnego np. podczas zmiany ekspozycji itp)
- zaadaptować na pomieszczenia magazynowe miejsca do tego nie dostosowane
- prowadzić wszelkie próby na dużej scenie (zwiększając znacznie koszty, np. energii elektrycznej)
- ustawiać widownię na scenie w przypadku imprez kameralnych, co powoduje ograniczenie liczby widzów (do 80 osób) oraz dyskomfort spowodowany m. in. niedobrą akustyką , brakiem możliwości ustawienia świateł itp.

Planowane przedsięwzięcia:
1. Odzyskanie przez teatr całej kubatury budynku, projektowanego na potrzeby teatralne (przeniesienie MDK 1 do innej siedziby)
2. Przygotowanie projektu nowego zagospodarowania budynku
3. Rozbudowa obiektu (zaplecze sceny) w kierunku ul. Braterskiej
4. Realizacja rozbudowy
5. Przeniesienie kawiarni do pomieszczeń dawnej kawiarni Teatralna.

Karta zadania

Priorytet 1: Tworzenie przestrzeni kultury

Cel strategiczny 1.2: Rozwój i optymalizacja infrastruktury kultury

Zadanie: Utworzenie Miejskiej Galerii Sztuki

Opis zadania:

Działające obecnie w mieście galerie są niewielkie, żadna nie pełni funkcji Miejskiej Galerii Sztuki – nie ma takiego statusu, warunków lokalowych, kadry, zabezpieczenia finansowego. Powstanie Miejskiej Galerii Sztuki umożliwi realizację dużych wystaw, prezentację prac wielkoformatowych (np. scenografia). Oswajać będzie mieszkańców ze sztuką wysoką. Stworzy możliwość ekspozycji miejskiego zbioru sztuki powstałego dzięki organizowanym w przeszłości plenerom plastycznym oraz zakupom. W ramach Miejskiej Galerii Sztuki powstać może Tyskie Centrum Fotografii.

Planowane przedsięwzięcia:

1. Stworzenie programu Miejskiej Galerii Sztuki
   a) działalność wystawiennicza
   - wystawy indywidualne i zbiorowe profesjonalnej sztuki współczesnej
   - jubileusze artystów, retrospektywy
   - wystawy pokonkursowe

   b) działalność organizacyjna
   - przeglądy twórczości środowiska w formie konkursu, zakupy prac
   - sympozja naukowe, panele dyskusyjne, spotkania, prelekcje

   c) działalność wydawnicza (dokumentowanie działalności tyskich twórców, wydanie leksykonu twórców, wydawanie katalogów, folderów, wirtualnych katalogów sztuki)
   d) działalność dokumentacyjna (ośrodek informacji o tyskim środowisku plastycznym)
   e) identyfikacja wizualna – współorganizowanie konkursów na plakat, logo, statuetkę, wystrój wnętrza); współpraca z przedsiębiorcami
   f) działalność edukacyjna – współpraca z nauczycielami plastyki, wiedzy o kulturze, o regionie
   h) warsztaty: pokazy, prezentacje filmów o sztuce, technikach plastycznych, zajęcia z młodzieżą, prezentacje powstałych prac graficznych, rzeźbiarskich, ceramicznych, malarskich

2. Opracowanie programu Tyskiego Centrum Fotografii (w strukturze Miejskiej Galerii Sztuki)
   - organizacja wystaw – prezentacja twórczości wybitnych fotografików polskich i zagranicznych, wymiana wystaw z innymi galeriami fotograficznymi
   - organizowanie Międzynarodowego Pleneru Fotograficznego i wystawy poplenerowej
   - stworzenie bazy informacji o tyskich fotografikach
   - stworzenie bazy dydaktycznej – sala komputerowa, ciemnia i atelier fotograficzne (warsztaty, pokazy, spotkania autorskie, kursy, itd.)
   - dokumentacja i archiwizacja fotograficzna zmian zachodzących w przestrzeni miasta
   - tworzenie kolekcji prac wybitnych fotografików (zakupy, darowizny)
   - powołanie grupy filmowej – etiudy filmowe, warsztaty, kursy animacji itd.
   - dokumentacja filmowa miasta, reportaże z ważnych wydarzeń artystycznych, historycznych, dokumentacja działalności tyskich twórców

3. Pozyskanie obiektu na siedzibę Miejskiej Galerii Sztuki – np. w pasażu kultury Andromeda. Organizacja instytucjonalna placówki

Karta zadania

Priorytet 1: Tworzenie przestrzeni kultury

Cel strategiczny 1.2: Rozwój i optymalizacja infrastruktury kultury

Zadanie: Adaptacja obiektu kina Andromeda na cele kulturalne

Opis zadania:
Przeprowadzone konsultacje społeczne pokazały, że mieszkańcy Tychów chcą, aby w obiekcie po kinie Andromeda kontynuowana była działalność kulturalna. Przemawia za tym również potrzeba zachowania walorów architektonicznych budynku, a także funkcja placu, przy którym mieści się obiekt.
W obiekcie może powstać pasaż kultury Andromeda, w którym może znaleźć swe miejsce Miejska Galeria Sztuki, kawiarnia artystyczna, galerie autorskie, mała sala kina studyjnego, itp.

Planowane przedsięwzięcia:
1. Przygotowanie programu funkcjonalno-użytkowego
2. Przygotowanie projektu przebudowy
3. Realizacja zadania
4. Organizacja centrum przez wszystkie zainteresowane podmioty

Karta zadania

Priorytet 1: Tworzenie przestrzeni kultury

Cel strategiczny 1.3: Promocja i upowszechnienie wiedzy o wartościach dziedzictwa kulturowego w przestrzeni miasta

Zadanie: Utworzenie punktu i systemu informacji turystycznej i kulturalnej

Opis zadania:
Do Tychów coraz liczniej trafiają turyści, między innymi zwiedzający Szlak Zabytków Techniki (jego częścią jest Tyskie Muzeum Piwowarstwa, od czerwca 2009 Tyskie Browarium). Osoby spoza miasta zwiedzające Muzeum Miejskie często pytają, jak trafić np. do kościoła Ducha Św. czy na osiedle A, które chcieliby zobaczyć. W mieście brak jednak systemu informacji turystycznej, podstawowych druków, prostych schematycznych mapek z zaznaczonymi atrakcyjnymi dla turysty miejscami i punktami informacji turystycznej, systemu oznakowań w przestrzeni miasta.

Planowane przedsięwzięcia:
1. Opracowanie koncepcji funkcjonowania systemu Informacji Turystycznej w mieście
2. Znalezienie miejsca na punkt Informacji Turystycznej, ewentualnie punkt główny w centrum miasta (np. w Urzędzie Miasta) i punkty filialne (np. w Muzeum Miejskim, w Paprocanach, na Rynku w Starych Tychach, w bibliotece głównej i filiach)
3. Przygotowanie systemu drogowskazów kierujących do punktu Informacji Turystycznej oraz do ciekawych miejsc w mieście
4. Przygotowanie i wydanie map, schematycznych planów z zaznaczoną lokalizacją atrakcji turystycznych – do stałej dyspozycji w punktach Informacji Turystycznej.
5. Współpraca z instytucjami kultury, które zaopatrywać będą punkt Informacji Turystycznej w informatory i foldery mówiące o propozycjach programowych
6. Wyszkolenie przewodników oprowadzających po szlakach wyznaczonych w mieście, lista przewodników, organizacja zwiedzania. Współpraca z PTTK
7. Konkurs na pamiątkę z miasta Tychy
8. Sprzedaż w punktach Informacji Turystycznej pamiątek firmowych miasta, widokówek, map, pamiątkowych monet
9. Współpraca z sąsiednimi gminami – wspólne promowanie wartości całej okolicy (szlaki kościołów drewnianych, pamiątki po książętach pszczyńskich, szlak zabytków techniki etc.)

Karta zadania

Priorytet 1: Tworzenie przestrzeni kultury

Cel strategiczny 1.3: Promocja i upowszechnienie wiedzy o wartościach dziedzictwa kulturowego w przestrzeni miasta

Zadanie: Opracowanie tras zwiedzania miasta: 1. szlak historyczny; 2. szlak dzieł architektury i sztuki

Opis zadania:
Tychy posiadają na swym obszarze miejsca atrakcyjne turystycznie: browar, miejsca związane z historią powstań śląskich, kościół św. Marii Magdaleny i nowe kościoły o uznanych wartościach architektonicznych i z sławnym wyposażeniem (malowidła Jerzego Nowosielskiego), najpiękniejszy w okolicy zespół kamiennych rzeźbionych krzyży przydrożnych z początku XIX wieku, socrealistyczna sztuka osiedla A, itp. Miejsca te należy przygotować do zwiedzania poprzez opracowanie tras, odpowiednie ich oznakowanie oraz wypromowanie poprzez wydanie mapek i przewodników.

Planowane przedsięwzięcia:
1. Przygotowanie wykazu miejsc ciekawych w mieście: a/ pod względem historycznym; b/ wartościowych jako dzieła architektury i sztuki, dawne i współczesne
2. Opracowanie szlaków zwiedzania – propozycja tras: trasa historyczna, trasa architektury i sztuki
3. Przygotowanie wzorca tablic informacyjnych o obiektach historycznych i dziełach architektury i sztuki, wykonanie tablic i ich montaż
4. Przygotowanie wzoru tabliczek informujących o autorach ważnych obiektów w mieście (nazwiska architektów, rzeźbiarzy), wykonanie i montaż
5. Przygotowanie systemu drogowskazów kierujących do ciekawych miejsc w mieście
6. Napisanie i wydanie przewodnika turystycznego po mieście, uwzględniającego opracowane trasy, druk przewodnika
7. Wydanie mapy turystycznej – planu miasta z naniesionymi szlakami zwiedzania, z zaznaczeniem ciekawych obiektów
8. Wyszkolenie przewodników oprowadzających po szlakach wyznaczonych w mieście
9. Promocja opracowanych tras zwiedzania – akcja informacyjna poprzez plakaty w mieście, ulotki, Internet, media; informacja dla szkół
10. Rewitalizacja przestrzeni włączonych do zwiedzania (m.in. Rynek, osiedle A, otoczenie kościołów itp., pomników)
11. Ustalenie zasad współpracy z parafiami (udostępnienie świątyń do zwiedzania)
12. Organizacja wydarzeń plenerowych w kolejnych miejscach ciekawych z uwagi na historię bądź wartości architektury i sztuki – promocja tych wydarzeń i miejsc

Karta zadania

Priorytet 1: Tworzenie przestrzeni kultury

Cel strategiczny 1.3: Promocja i upowszechnienie wiedzy o wartościach dziedzictwa kulturowego w przestrzeni miasta

Zadanie: Opracowanie naukowe, promocja walorów estetycznych i historycznych osiedla A w regionie i kraju, objęcie osiedla prawną ochroną konserwatorską

Opis zadania:
Osiedle A jest unikatowym zespołem architektury i sztuki okresu socrealizmu. To bogata plenerowa galeria rzeźby i sgraffita tego okresu. Z uwagi na walory historyczne i artystyczne osiedla należy je objąć ochroną konserwatorską, a także wykorzystać jako atrakcję turystyczną, także w promocji miasta. Osiedle A budzi coraz większe zainteresowanie osób z całego regionu, zainteresowanych historią pierwszych lat po II wojnie światowej.

Planowane przedsięwzięcia:
1. Wykonanie inwentaryzacji osiedla, w tym pełnej dokumentacji fotograficznej
2. Praca badawcza – zgromadzenie materiałów archiwalnych, projektów, rysunków itp.
3. Opracowanie naukowe zebranego materiału (walory dziedzictwa kulturowego, sztuka)
4. Publikacja opracowania
5. Objęcie osiedla A Planem Ochrony Konserwatorskiej (prawo miejscowe) lub/i wpisanie osiedla do *Rejestru Zabytków* (prawo państwowe). Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków
6. Aktywizacja mieszkańców osiedla i miasta; wymiana doświadczeń z Małopolskim Instytutem Kultury (dot. Nowej Huty), współpraca z innymi centrami architektury socrealistycznej
7. Uruchomienie mechanizmów finansowych umożliwiających rewitalizację osiedla (fundusze miejskie, wojewódzkie, ministerialne, europejskie)
8. Promocja walorów turystycznych osiedla A (zob. też karta: trasy turystyczne)
9. Wykonanie tablic stałej informacji historycznej i turystycznej o osiedlu, montaż np. pod arkadami przy placu Anny
10. Pozyskanie jednego lokalu, np. dawnego sklepowego przy pl. Anny, na kameralną stałą wystawą muzealną (filia Muzeum Miejskiego) poświęconą historii osiedla, wykorzystanie lokalu także na punkt informacji turystycznej

Karta zadania

Priorytet 1: Tworzenie przestrzeni kultury

Cel strategiczny 1.3: Promocja i upowszechnienie wiedzy o wartościach dziedzictwa kulturowego w przestrzeni miasta

Zadanie: Upamiętnienie osób związanych z historią miasta i miejsc historycznych poprzez realizację rzeźb plenerowych i tablic pamiątkowych

Opis zadania:
Tychy były miejscem ważnych dla lokalnej i regionalnej historii wydarzeń, ale tyszanie słabo znają historię swojego miasta. Ta historia powinna znaleźć swoje ślady w przestrzeni miasta poprzez wykonanie tablic przypominających historyczne wydarzenia i osoby dla miasta znaczące. Te ostatnie mogą być także upamiętnione poprzez rzeźby plenerowe – zwłaszcza postaci Tadeusza Teodorowicza-Todorowskiego, Kazimierza i Hanny Wejchertów, Ryszarda Riedla, pary dawnych gospodarzy tyskich (kobieta w stroju „chłopionki").

Planowane przedsięwzięcia:

1. Przygotowanie wykazu osób związanych z historią miasta i miejsc historycznych, które należy upamiętnić rzeźbą plenerową bądź tablicą pamiątkową (uwaga: lista rozwojowa)
2. Zaplanowanie kolejność realizacji w/w rzeźb i tablic
3. Wskazanie miejsca lokalizacji, opracowanie projektu zagospodarowania przestrzennego miejsca, wykonanie rzeźb/ tablic (uwaga: plan wieloletni)
4. Uroczystości odsłaniania rzeźby/tablicy łączyć z wydarzeniem kulturalnym – np. koncert plenerowy, widowisko historyczne, film wyświetlony w plenerze etc.
5. Przykładowe propozycje upamiętnienia osób związanych z historią miasta i miejsc historycznych:
   - Ryszard Riedel – rzeźba plenerowa (np. postać z gitarą, postać z harmonijką ustną) na placu na osiedlu F (u zbiegu ulic Wejchertów i Edukacji) lub w Parku Miejskim
   - Tadeusz Teodorowicz-Todorowski – rzeźba plenerowa na osiedlu A, na placu Anny
   - Kazimierz i Hanna Wejchertowie – przy osi zielonej Parku Miejskiego lub w sąsiedztwie dawnej siedziby Miastoprojektu
   - Karol Miarka – tablica na murach szkoły w Urbanowicach
   - Jan Wieczorek – w pobliżu Rynku lub w sąsiedztwie gmachu pierwszego urzędu gminy (Wolności 1)
   - Rudolf Zaręba, Filip Nowara, Franciszek Teper – organizatorzy szkolnictwa w Tychach – tablice przy odpowiednich szkołach
   - Tablica w 30. rocznicę manifestacji pod krzyżem koło AZ – kwiecień 2009, uporządkowanie przestrzeni przy krzyżu
   - para tyskich gospodarzy – w rejonie osiedla B
6. Alternatywa – stworzenie w Parku Miejskim alejki z obeliskami upamiętniającymi zasłużonych – skupienie w jednym miejscu znaków pamięci zamiast rozproszenia w różnych punktach miasta
7. Tablice/tabliczki z opisem, przypominające historię ważnych dla tożsamości i historii miasta budynków i miejsc, np.: stare budynki szkolne o zmienionej dziś funkcji, starotyskie siedziby szpitala, poczty, straży pożarnej, dawne budynki siedziby władz miejskich, budynek tzw. Hotelowca, budynek Miastoprojektu, Huta Paprocka, aleja we wnętrzu os. D – pozostałość po starej drodze paprocańskiej, Park Niedźwiadków

Karta zadania

Priorytet 2: Kreowanie zdarzeń artystycznych

Cel strategiczny 2.2: Wspieranie i popularyzacja tyskich twórców i ich dzieł

Zadanie : Prezentacja wirtualna twórców

Opis zadania:

Stworzenie niekomercyjnego serwisu internetowego mającego na celu promowanie twórców w dziedzinach: sztuki plastyczne, literatura, muzyka, teatr, taniec, fotografia, film i media audiowizualne, architektura.

Spisy alfabetyczne, w przypadku plastyków z podziałem na twórców profesjonalnych i nie-profesjonalnych.

System wartościowania – recenzje, rekomendacje krytyków i autorytetów w danej branży.

Sztuki plastyczne

- rysunek
- malarstwo
- grafika
- rzeźba
- fotografia i działania multimedialne

Zainteresowany artysta nadsyła na podany adres: krótką notę biograficzna oraz zdjęcia cyfrowe prac plastycznych w określonym formacie.

Organizacja wirtualnych wernisaży – spotkania z autorami prezentowanych prac

Literatura

Zainteresowani promocją internetową nadsyłają:

- notkę biograficzna
- próbkę twórczości

Organizacja wirtualnych wieczorów autorskich

Muzyka

Zainteresowani promocją internetową nadsyłają:

- krótką informację – notkę biograficzną
- propozycję (min. 10 minut) autorskiego materiału muzycznego
- teksty utworów, materiał nutowy lub wykaz wydanych drukiem kompozycji

Zadanie może być realizowane pod opieką Miejskiej Galerii Sztuki lub Miejskiego Centrum Kultury.

Planowane przedsięwzięcia:

1. Opracowanie programu działania i projektu strony
2. Utworzenie strony

Karta zdania

Priorytet 3: Promocja miasta poprzez kulturę

Cel strategiczny 3.1: Działania artystyczne

Zadanie: Produkcja przedstawień profesjonalnych w Teatrze Małym

Opis zadania:
Teatr Mały do tej pory zajmował się głównie upowszechnianiem kultury. Produkowane były tylko spektakle ATRiP „Migreska" oraz Teatru BELFEgoR, a sporadycznie inne z udziałem zawodowych aktorów, jak np. „Wystarczy być" czy plenerowy „Gotham" w koprodukcji z Poznańskim Teatrem Tańca i katowickiem Teatrem Cogitatur. Nowe zadanie, jakie stawia sobie Teatr Mały to także twórczość teatralna – produkcja przedstawień. Teatr Mały chce przygotowywać i wystawiać dzieła dramatyczne z narodowego i światowego repertuaru. Taka działalność zbieżna jest z oczekiwaniami mieszkańców Tychów. Przedstawienia będą produkowane z przeznaczeniem dla różnych grup wiekowych i społecznych, zgodnie z potrzebami mieszkańców.

Planowane przedsięwzięcia:
1. Początkowo produkcja przedstawień niskoobsadowych i nie wymagających rozbudowanej scenografii z uwagi na szczupłą infrastrukturę teatru.
2. Zatrudnianie aktorów na kontrakt ze szczególnym uwzględnieniem aktorów mieszkających w Tychach lub związanych z tym miastem.
3. Wymiana produkowanych przedstawień z innymi ośrodkami teatralnymi
4. Udział naszych przedstawień w konkursach i festiwalach – promocja Tychów
5. Produkcja większych przedstawień po rozbudowie teatru w kierunku ul. Braterskiej (powiększenie kieszeni scenicznej, pomieszczenia magazynowe i pracownie oraz pokoje gościnne dla aktorów angażowanych spoza Tychów).
6. Zabezpieczenie wyższych nakładów finansowych z budżetu miasta, z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, z programów unijnych, a także od sponsorów.
7. Równoległe prace przy rozbudowie teatru – stworzenie infrastruktury umożliwiającej realizację zadania (zob. karta: Rozbudowa Teatru Małego)

Karta zadania

Priorytet 3: Promocja miasta poprzez kulturę

Cel strategiczny 3.1: Działania artystyczne

Zadanie: Rozwój konkursu fotografii prasowej TYCHY PRESS PHOTO

Opis zadania:
TYCHY PRESS PHOTO to pomysł Marcina Zimnala i Dominika Gajdy, którzy przeprowadzili wszystkie dotychczasowe edycje konkursu. Wystawy pokonkursowe organizowane były w Teatrze Małym, a nagrody oraz wydanie folderu wystawy (z nazwiskami laureatów i nagrodzonymi zdjęciami) finansowało Miejskie Centrum Kultury. Do 2009 roku odbyło się dziewięć edycji Tychy Press Photo.
Ze względu na coraz większe zainteresowanie konkursem, rosnącą liczbę nadsyłanych zdjęć oraz duże zainteresowanie widzów wystawą, konieczne jest podniesienie rangi konkursu i zmiana sposobu ekspozycji prac.
Planowane nowe zasady organizacji:

- organizatorem konkursu będzie miejska instytucja kultury (Teatr Mały, w perspektywie Miejska Galeria Sztuki), a współorganizatorami Dominik Gajda i Marcin Zimnal
- zaprojektowanie i wydanie katalogu wystawy z notkami biograficznymi wszystkich uczestników konkursu (wersja CD)
- prace nagrodzone i wyróżnione oraz nośniki danych ze zdjęciami przechodzą na własność organizatora tworząc kolekcję fotografii
- powołanie jury składające się z przedstawicieli organizatora oraz znawców w dziedzinie fotografii prasowej
- rozpisanie konkursu na logo, plakat reklamujący wystawę i statuetkę I nagrody
- zaprojektowanie i wykonanie modułów wystawienniczych do wykorzystania w holu Teatru
- prezentacja w Galerii Obok prac nagrodzonych i wyróżnionych oraz prac artysty zaproszonego (slide show w sali widowiskowej Teatru Małego); gość – laureat konkursu Śląskiej Fotografii Prasowej lub World Press Photo
- zorganizowania na terenie Tychów wystawy indywidualnej zdobywcy I nagrody

Planowane przedsięwzięcia:

1. Przeprowadzenie konkursów według nowych zasad
2. Realizacja wystaw, docelowo w Miejskiej Galerii Sztuki
3. Prezentacja wystawy w innych miejscowościach regionu

Karta zadania

Priorytet 3: Promocja miasta poprzez kulturę

Cel strategiczny 3.2: Wydawnictwa informacyjne, literackie, artystyczne, tysoviana

Zadanie: Opracowanie i publikacja przewodnika po Tychach oraz mapy turystycznej

Opis zadania:
Tychy mają swoje opracowania monograficzne, wiele wydawnictw z zakresu socjologii miasta, historii, albumy. Muzeum Miejskie wydaje katalogi wystaw poświęconych Tychom i opracowania monograficzne dotyczące wybranych fragmentów historii miasta i jego budowy. Brak jednak opracowania o charakterze przewodnika po mieście i okolicy i brak map turystycznych, z zaznaczonymi szlakami i miejscami, które warto zwiedzić, a także mapy okolicy z podobnymi treściami. Takie wydawnictwa należy przygotować – w wersji rozszerzonej i w wersji kieszonkowej.

Planowane przedsięwzięcia:
1. Napisanie przewodnika – wykorzystanie zespołu autorskiego Muzeum Miejskiego oraz materiałów ilustracyjnych tam zgromadzonych
2. Współpraca z gminami sąsiednimi w celu napisania części przewodnika prezentującej okolice Tychów
3. Wydanie przewodnika po Tychach i okolicy
4. Opracowanie i wydanie map turystycznych – wersja szersza do sprzedaży i wersja mniejszych map jako gratisowy materiał promocyjny
5. Sprzedaż przewodników i map w punktach Informacji Turystycznej w Tychach oraz miastach okolicznych, w Muzeum, w sieci księgarń

PODSUMOWANIE

We wstępie niniejszego dokumentu sformułowane zostały cele, jakim ma służyć opracowana „Strategia". Następnie zdiagnozowany został stan kultury w naszym mieście. Ten etap pracy był punktem wyjścia do wskazania działań, niezbędnych dla zrealizowania misji jaką jest **angażowanie mieszkańców w życie kulturalne miasta.** Wskazywane działania dotyczą zmian w sposobie realizacji zadań z zakresu kultury, w budowaniu relacji z odbiorcami kultury, dotyczą także poprawy infrastruktury.

Część diagnostyczna ma dodatkowy walor – na potrzeby dokumentu powstało opracowanie o charakterze monograficznym, zawierające aktualne dane o stanie kultury w Tychach, które może być wykorzystane także do innych celów, promocyjnych i naukowych.

Ale przede wszystkim opracowanie części diagnostycznej pokazało, jak znaczący jest w Tychach kapitał ludzki, jak liczna jest rzesza twórców i animatorów pracujących w dziedzinie kultury w naszym mieście lub związanych z nim miejscem zamieszkania. To zwiększa szansę na osiągnięcie zamierzonego misyjnego celu.

Wiele miejsca poświęcono w strategii zagadnieniom tworzenia przestrzeni dla kultury, skuteczniejszej informacji i lepszych warunków kontaktu obywateli miasta z kulturą. Postulowane poszerzenie przestrzeni kontaktu z kulturą oznacza między innymi propozycję wyjścia w przestrzeń publiczną z wystawami, wydarzeniami teatralnymi, spotkaniami. Ideą jest zetknięcie w przestrzeni publicznej widza/odbiorcy nie tylko z kulturą popularną (co już ma miejsce), ale także z kulturą wysoką oraz z wartościami dziedzictwa kulturowego.

Rozeznanie tyszan w zasobach lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego jest, jak dotąd, niewystarczające. Zamiast wiedzy plenią się negatywne stereotypy. Konieczne jest przełamanie obojętności wobec tych zasobów na miejscu, we własnym mieście. Wykorzystać można różne dobre wzory promocji, w tym nowe wzory promocji turystyki kulturalnej, również przy użyciu roweru (np. ostatnio w Krakowie coraz częściej zobaczyć można grupy turystów na rowerach, również na dziedzińcu gotyckiego Collegium Maius).

Wszystkie zaplanowane działania wymagają przygotowania systemowego i współpracy instytucji kultury, poszczególnych wydziałów Urzędu Miasta, a także organizacji i stowarzyszeń. Systemowo trzeba rozwiązać np. zadania z zakresu podniesienia atrakcyjności turystycznej miasta: oznakowania obiektów w mieście, informacji w przestrzeni (tablice, siatka drogowskazów), informacji drukowanej, dostępności obiektów, promocji. Ponadto niezbędne są nakłady na prace inwentaryzacyjne zespołów zabytkowych (tzw. tyska starówka, osiedle A, zespół Huty Paprockiej) i ich rewitalizację. W ostatnich latach nakłady z budżetu miasta na takie zadania nie przekroczyły 1 % wydatków na kulturę. Te z kolei w całości wynoszą zaledwie 2 % budżetu miasta.

Działające w mieście instytucje kultury to w zasadzie pełen zestaw instytucji niezbędnych w dużej, ponad stutysięcznej gminie. Istniejące instytucje kultury pracują jednak często w obiektach za małych, ograniczających ich możliwości rozwoju i sprawnego funkcjonowania, a niejednokrotnie uniemożliwiających prawidłową realizację zadań statutowych (Muzeum Miejskie, Miejska Biblioteka Publiczna, Teatr Mały). Niezbędna jest zatem rozbudowa infrastruktury – rozbudowa istniejących obiektów lub budowa nowych. Podobnie wygląda problem galerii sztuki – w ujęciu statystycznym Tychy wypadają dobrze, bo wymienia się zazwyczaj kilka galerii w mieście, natomiast wszystkie są małe i żadna z nich nie może pełnić funkcji galerii miejskiej (z braku odpowiedniego lokalu z zapleczem magazynowym).

Strategia zwraca ponadto uwagę na konieczność edukacji kulturalnej dzieci, młodzieży i dorosłych – z zakresu literatury, sztuki i z zakresu dziedzictwa kulturowego. Od skutecznych działań w tym zakresie, podejmowanych wspólnie przez placówki oświatowe i placówki kultury zależy efekt – czyli realizacja misji określonej w strategii. Warto przytoczyć cytowane

już słowa Stefana Chwina, *„że do kultury* […] *trzeba siebie (i innych) z lekka przymusić, że to jest ciężka praca przyswoić sobie wielkie dzieła ludzkiego ducha”*. Metaforyczny Chwinowski „przymus” – to przede wszystkim efektywna, atrakcyjnie prowadzona edukacja kulturalna.

Tematyka, którą zajmuje się „Strategia rozwoju kultury w Tychach na lata 2009-2015”, jest trudna do monitorowania. Znane są wprawdzie mierniki określające poziom uczestnictwa w kulturze – jednak zastosowanie ich jest kosztowne, a z drugiej strony zawodne bywa przyjmowanie wskaźników najprostszych, takich jak np. frekwencja w placówkach kultury czy liczba wypożyczonych książek w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Przydatne byłoby prowadzenie co jakiś czas starannie przygotowanych badań sondażowych, które mogłyby pokazać, czy zmienia się aktywność kulturalna mieszkańców Tychów i ich świadomość wartości kulturowych.

Strategia wskazuje kierunek pracy na kilka lat. Niezbędne będzie zatem aktualizowanie niektórych zamierzeń odpowiednio do zmian demograficznych i społeczno-gospodarczych zachodzących w mieście, w regionie i w kraju.

ZESPÓŁ DS. OPRACOWANIA STRATEGII

Do opracowania Strategii Prezydent Miasta Tychy powołał Zespół (Zarządzenie Nr 0151/148/07 Prezydenta Miasta Tychy z dnia 31 lipca 2007 r.) w następującym składzie:

Przewodnicząca: Daria Szczepańska – Zastępca Prezydenta ds. Społecznych

Członkowie: Tomasz Kordon – Dyrektor Teatru Małego
Wojciech Wieczorek – Dyrektor Miejskiego Centrum Kultury
Dorota Łukasiewicz-Zagała – Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej
Maria Lipok-Bierwiaczonek – Dyrektor Muzeum Miejskiego
Ewa Iwańciów – Teatr Mały
Michał Gramatyka – Miejskie Centrum Kultury
Grażyna Piekorz – Miejska Biblioteka Publiczna
Jacek Dębski – Muzeum Miejskie
Barbara Dudzik – Miejski Zarząd Oświaty
Klaudiusz Slezak – radny Rady Miasta
Adriana Malcharek- Skergeth – radna Rady Miasta

Ponadto w pracach Zespołu aktywnie uczestniczyli Beata Wąsowska – artysta plastyk i Łukasz Pudełko – artysta plastyk, kierownik Galerii Obok. W zorganizowanej w 2008 roku otwartej dyskusji brali udział także inni przedstawiciele środowisk twórczych.
Zespół dziękuje wszystkim, którzy przyczynili się do powstania Strategii.

Dokument końcowy opracowali:

Ewa Iwanciów
Tomasz Kordon
Maria Lipok-Bierwiaczonek
Dorota Łukasiewicz-Zagała
Daria Szczepańska
Wojciech Wieczorek

ANEKS

Załącznik nr 1.

Analiza SWOT

CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	CZYNNIKI WEWNĘTRZNE
Słabe strony • nikłe uczestnictwo • niski poziom edukacji kulturalnej • niewystarczający rozwój bazy • niedostatecznie rozwinięty mechanizm współpracy • niedostatek informacji i promocji • brak tradycji kulturalnych • zbyt małe środki finansowe • brak aktywności środowisk twórczych • konkurencja „papki medialnej” • przestrzeń – wielka płyta (zbiorowisko przypadkowe) • zbyt mały udział ludzi młodych w kulturze „wysokiej” • brak rozeznania potrzeb (dialogu z widzem, uczestnikiem) • niezintegrowane środowisko twórcze • zbyt mało imprez międzynarodowych promujących miasto • brak bazy danych o twórcach menadżerach, wydarzeniach bariera finansowa dla odbiorcy • zaniedbanie szansy jaką jest osiedle A (atrakcja lokalna i europejska) • brak nawyków konsumpcji kultury, brak dobrych snobizmów • brak współpracy z gminami sąsiednimi i miastami partnerskimi • kultura „domowa” • brak wartościowej przestrzeni publicznej • słaby mecenat kultury • brak lobby na rzecz kultury • brak celów strategicznych kultury • brak mechanizmów oceny projektów kulturalnych • likwidacja imprez (plener malarski, muzyka w malarstwie) • brak Miejskiej Galerii Sztuki • brak przewodników po obiektach zabytkowych • brak wydawnictw o zabytkach i obiektach architektury • brak koncepcji zagospodarowania obiektów zabytkowych • brak zaplecza dla Muzeum Miejskiego	**Mocne strony** • bogata infrastruktura kultury • osiedle A • zasoby ludzkie (twórcy, animatorzy kultury) • mocne marki (instytucje, wydarzenia, ludzie) • pismo kulturalne – Tyski Magazyn Kulturalny • sporo wydarzeń osiedlowych • sprzyjająca struktura demograficzna mieszkańców • różnorodna oferta kulturalna (dobra jakość) • dobre położenie geograficzne miasta (dobra komunikacja) • przestrzenie w mieście do zagospodarowania • możliwość przeznaczenia obiektów zabytkowych (pałac, Huta Paprocka) na potrzeby kultury • atrakcyjność przyrodnicza • miasta partnerskie • stabilność finansowanie (Urząd Miasta) • stosunkowo wysoka zamożność • zrozumienie ze strony ośrodków decyzyjnych

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE
Zagrożenia • bliskość silnych i dużych ośrodków kultury (Kraków, Gliwice, Bielsko-Biała, Chorzów) • brak dostatecznej bazy historycznej • brak tradycji (młode miasto, zlepek kulturowy) • niedostateczna wiedza o twórcach • brak oferty dla twórców • mit sypialni • brak centrum miasta • duże lobby sportowe, a brak lobby kulturalnego • postrzeganie kultury jako tej, która nie wytwarza korzyści materialnych • ekspansja nowych mediów (Internet) • niedostateczna edukacja kulturalna w placówkach oświatowych • brak nawyków i wzorców kulturowych • indywidualizm twórców • spadek dochodów gminy przejawia się w niedostatecznym dofinansowaniu kultury • bierna postawa widz odbiorcy • nadmiar wszelkiej informacji • brak dbałości o tradycję • konsumpcyjna postawa odbiorcy, widza	**Okazje** • liczne tereny rekreacyjne • potencjalne możliwości miasta w zagospodarowaniu miejsc i obiektów • pełne wykorzystanie istniejących imprez cyklicznych do promocji miasta • fundusze unijne • tygiel kulturowy • wykorzystanie marki AUKSO, Śląska Jesień Gitarowa, Tyskie Spotkania Teatralne, Muzeum Piwowarstwa, WSZiNS • liczne i aktywizujące się środowisko twórców • szkoła muzyczna i inne instytucje kultury • wykorzystanie zabytków • doświadczenie organizacyjne • młode społeczeństwo • biznes do wykorzystania • wzrost poziomu wykształcenia – kapitał kulturowy mieszkańców • oferta nie uwzględnia wszystkich odbiorców • działalność NGO • wykwalifikowana kadra • zaplecze dla twórców w postaci instytucji miejskich • strategia kultury • pozytywne nastawie nie decydentów do kultury • istniejące w mieście cztery kolekcje malarstwa • plenery malarskie, fotograficzne i inne imprezy artystyczne • Internet • wzrost zamożności społeczeństwa • powstanie metropolii górnośląskiej • powrót do duchowości (trendy europejskie)

Załącznik nr 2.

Wykaz zespołów artystycznych działających w placówkach kulturalnych i oświatowych Tychów w roku artystycznym 2007/2008

Rodzaj zespołów/kół	Liczba zespołów	Liczba uczestników
teatralne	62	1184
recytatorskie	5	68
taneczne	42	1258
muzyczne	14	254
wokalne	6	86
wokalno-taneczne	2	24
muzyczno-taneczne	3	69
muzyczno-wokalne	2	30
orkiestry	1	60
chóry	5	245
plastyczne	25	384
rękodzieło artystyczne	3	54
dziennikarskie	1	16
Razem	**171**	**3732**

Załącznik nr 3.

Wykaz laureatów Nagrody Prezydenta Miasta Tychy w dziedzinie kultury, nauki i sportu

1996	Alina GRUSZKA
1997	Krzysztof WIELICKI
1998	Marian WSZOŁA
1999	Marek S. SZCZEPAŃSKI
2000	Mariusz CZERKAWSKI
2001	Teresa WODZICKA
2002	Orkiestra Kameralna Miasta Tychy AUKSO Hokeiści GKS Tychy
2003	Ireneusz KROSNY Mirosław JAKUBCZYK
2004	Stanisław MAZUŚ Hokeiści GKS Tychy
2005	Maria LIPOK-BIERWIACZONEK Hokeiści GKS Tychy
2006	Chór dziewczęcy z Gimnazjum nr 3 Hokeiści GKS Tychy
2007	Helena GOLDA-BŁACHUT Koszykarze tyskiego klubu Big Star
2008	Orkiestra Kameralna Miasta Tychy AUKSO Witold BAŃKA
2009	Janusz MUSZYŃSKI Karolina HAMER

Załącznik nr 4.

Goście Tyskich Dni Literatury	
1993	Andrzej DRAWICZ, Marian DYBA, Mirosław FAZAN , Hanna i Antoni GUCWIŃ SCY, Alojzy LYSKO, Jan MIODEK, Małgorzata MUSIEROWICZ, Bolesław ORŁOWSKI, ks. Józef WŁOSEK
1995	Marta FOX, Tony HALIK, Krystyna NEPOMUCKA, Anna OSTRZYCKA, Joanna PAPUZIŃSKA, Marek RYMUSZKO, ks. Józef WŁOSEK
1997	Wanda CHOTOMSKA, Krystyna KONECKA, Leszek MAZAN, Joanna OLECH, ks. Jan TWARDOWSKI, Krzysztof WIELICKI
1999	Marek KAMIŃSKI, Zofia KSIĄŻEK- BREGUŁOWA, Maria MISIOREK, Ewa NOWACKA, Krzysztof PETEK, Bogdan PREJS, Zbigniew ŚWIĘCH, Olga TOKARCZUK
2001	Bohdan BUTENKO, Stefania DYDUCH, Wojciech GIEŁŻYŃSKI, Aleksander KRAWCZUK, Maria LIPOK-BIERWIACZONEK, Maria NUROWSKA, Anna ONICHIMOWSKA, Beata OSTROWICKA, Joanna RAWIK
2003	Bogusław BIERWIACZONEK, Marta FOX, Andrzej LINERT, Piotr Tomasz NOWAKOWSKI, Michał OGÓREK, Krzysztof PETEK, Joanna SIEDLECKA, Marek SZOŁTYSEK, Tomasz TROJANOWSKI
2005	Ewelina BALCAR-ZALEWSKA z zespołem „Bez skazy”, Grzegorz KASDEPKE, o. Emil Mirosław PACŁAWSKI, Tomasz RACZEK, Małgorzata STRZAŁKOWSKA, Maria WIERNIKOWSKA
2007	Julita BŁOŃSKA-CHARCHUT, Zofia BOTOR, Małgorzata GWADERA, Wojciech KLIMALA, Katarzyna KRASOŃ, Stanisław KRZYŻANIAK, Wojciech KUCZOK, Adam KULISZ z zespołem K3, Iwona MAJEWSKA-OPIEŁKA, Dariusz NOWACKI, Ewa NOWAK, Marcin PAŁASZ, Andrzej PILIPIUK, Monika SAWICKA, Marcin STACHOŃ, Andrzej STASIUK, Janusz L. WIŚNIEWSKI

Załącznik nr 5.

Zespoły i obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz inne obiekty posiadające walory historyczne i kulturalne

1. Kościół Parafialny p.w. św. Marii Magdaleny (XVIII w., rozbudowa w latach 1906-7, 1929 r.)
2. Figura kamienna św. Jana Nepomucena (1744 r., przy Kościele p.w. św. Marii Magdaleny, późny barok)
3. Jedenaście krzyży kamiennych typu *Boża Męka*:

- poł. XIX w., ul. Nowokościelna 62
- 1858 r., ul. Biblioteczna
- 1816 r. Jaroszowice ul. Mysłowicka 22
- 1808 r., Jaroszowice ul. Mysłowicka 67
- 1810 r., ul. Oświęcimska
- 1876 r., Urbanowice, ul. Oświęcimska 251
- 1807 r., Urbanowice, skrzyżowanie ul. Urbanowickiej i Serdecznej
- 1877 r., Urbanowice, ul. Cielmicka
- 1815 r., Cielmice, ul. Jedności
- 1816 r., Cielmice, ul. Bieruńska 6
- poł. XIX w., ul. Paprocańska 83

4. Zespół pałacowo-parkowy (ul. Katowicka 2, XVIII w., rozbudowany w XIX w.)
5. Browar Książęcy i Zespół Nowego Browaru (data założenia: 1626 r.; zespół zabudowań od końca XVIII w. do 1939, obejmuje rekonstrukcję z 1995 r. – dyżurka piwowara)
6. Zespół zabudowy Huty Paprockiej (Ulica Nad Jeziorem 44, XVIII w., modernizowany w XIX w.)
7. Budynek banku (dawniej mieszkalny; ul. Damrota 41, pocz. XX w.)
8. Browar Obywatelski (zespół zabudowań z końca XIX w., ul. Browarowa)

Obszary i obiekty posiadające walory historyczne oraz kulturowe, które dotąd nie zostały objęte ochroną prawną:

1. Układy i zespoły osadnicze:

- zespół Starych Tychów: ulice Kościuszki, Damrota, Nowokościelna (m. in. willa doktora Krynickiego), Sienkiewicza (m. in. willa Rychtera), Rynek i pl. Wolności
- układ osadniczy wsi Cielmice (z nawsiem, uliczkami zapłocia i stodołami z kamienia wapiennego)
- główne założenia urbanistyczne H. K. Wejchertów: oś zielona północ – południe, oś wschód – zachód – ustalenia planu miejscowego

2. Osiedle A (ok. 18 ha, dla 6.100 mieszkańców, budowane do 1956, styl realizmu socjalistycznego). Możliwość ochrony prawnej poprzez Program/Plan Ochrony Konserwatorskiej uchwalony przez Radę Miasta (z pominięciem Planu Zagospodarowania Przestrzennego lub poprzez ustalenia planu miejscowego)
3. Plac Baczyńskiego oraz główne założenia urbanistyczne Osiedle B (ok. 64 ha, dla 14.500 mieszkańców, budowane w latach 1953-1959). Możliwość ochrony prawnej poprzez Program/Plan Ochrony Konserwatorskiej uchwalony przez Radę Miasta (z

pominięciem Planu Zagospodarowania Przestrzennego lub poprzez ustalenia planu miejscowego)

4. Kościoły wraz z wystrojem wnętrza:
- Ducha Św. (budowany od 1979 r., Osiedle L)
- Matki Bożej Królowej Aniołów (od 1984 r., Wilkowyje)
- Św. Maksymiliana Kolbe (od 1988 r., Osiedle Z)
- Bł. Karoliny Kózkówny (od 1993 r., Osiedla T i U)
- Kaplica Matki Bożej Uzdrowienia Chorych (lata 2000-2001, Szpital Wojewódzki)

5. Budynki użyteczności publicznej: Urząd Miasta Tychy (budowa od 1965 r.), Lodowisko (1968 r.), dawny Klub NOT-u, budynek zespołu szkół muzycznych (dawna siedziba organizacji społecznych i komitetu PZPR), Dziekońskiego, Brama Słońca (koniec lat 1970.), Piramida
6. Inne obiekty:
- młyn (ul. Starokościelna)
- rzeźby plenerowe: *Niedźwiadki* (Skwer Niedźwiadków), *Karolinka* (Osiedle K), *Chłopcy z gęsią* (ul. Budowlanych), *Pomnik Powstańca Śląskiego* (Pl. Wolności)
- budynki dawnych i obecnych szkół: SP nr 1, szkoła przy ul. Nowokościelnej oraz w Czułowie, Paprocanach, Wartogłowcu, Cielmicach, Urbanowicach, Żwakowie, niektóre nowe budynki szkolne np. Gimnazjum nr 12 (pierwsza w Tychach szkoła pawilonowa), dawne Technikum Budowlane przy ul. Edukacji
- obszar antropogeniczny wokół Huty Paprockiej (m.in. grobla, Jezioro Paprocańskie i przylegający park, pomnik Augusta Kissa, dawny budynek szkoły – obecnie pub *Taverna Pod Różą Wiatrów* itp.)
- dwór i obszar dworski w Urbanowicach

7. Kapliczki przydrożne, figury i inne:
- kapliczki słupowe przy ul. Żorskiej i Nowokościelnej (z uwagi na brak ochrony prawnej proponuje się przejęcie na rzecz gminy)
- kapliczka św. Jana Nepomucena w Cielmicach (przeł. XVIII/XIX w.)
- kapliczka św. Jana Nepomucena przy ul. Starokościelnej (1811 r., późniejsze modernizacje)
- kapliczka św. Tekli w Cielmicach (1 poł. XIX w.)
- figura Madonny z Dzieciątkiem z 1893 (Paprocany, przy budowanym Kościele p. w. św. Franciszka i św. Klary)
- inne krzyże kamienne w Paprocanach, Glince, Wilkowyjach itp. wg opracowanej ewidencji.

8. Osiedle robotnicze i niektóre zabudowania Górnośląskiej Fabryki Celulozy i Papieru w Czułowie (koniec XIX w. i pocz. XX w.)

Załącznik nr 6.

Wykaz profesjonalnych artystów plastyków mieszkających w Tychach

1. BINDA Natalia
2. CHODOREK Mariusz
3. CZYŻEWSKA Agnieszka
4. DOBRZYNIECKI Jerzy
5. DYRDA Augustyn
6. FRANKIEWICZ Barbara
7. GOLDA -BŁAHUT Helena
8. GORAJ Jadwiga
9. GORAJ Krzysztof
10. GRABOWSKI Piotr
11. KANIA Renata
12. KIEŁCZYKOWSKA Jolanta
13. KIEŁCZYKOWSKI Zdzisław
14. KLUSKA Stanisław
15. KNIEŻYK Edyta
16. KOCUR Stanisław
17. KOŁBAN Witold
18. KORCZAK Jarosław
19. KORDON Beata
20. KORYTKOWSKA Renata
19. KOWALCZYK Lech
20. KURDZIEL-KASPRZYK Danuta
21. LANGER Celina
22. LIPECKA Regina
23 ŁAKOTA Anna
24. ŁUKA Wojciech
25. MACHURA Elżbieta
26. MAŁEK Małgorzata
27. MATRAS Ewa
28. MAZUŚ Stanisław
29. MICHALSKA Janina
30. MICHALSKI Paweł
31. NIESYTO Adam
32. NOWAK Jan
33. NOWAK-ZAGÓRSKA Katarzyna
34. OKOŃ Maria
35. POSYŁEK Emilia
36. PUDEŁKO Eryk
37. PUDEŁKO Łukasz
38. RATAJSKA Weronika
39. ROMANIUK Adam
40. RUDLICKA Aleksandra
41. SKUPNY Jerzy
42. STARCZEWSKA Katarzyna
43. STARCZEWSKI Zbigniew

44. SYCH -POPOSKA Urszula
45. SZOPA- WITAŃSKA Katarzyna
46. ŚLOSARCZYK Czesław
47. TRYBUS Bogdan
48. TYMUSZ Halina
49. WĄDOŁOWSKA Izabela
50. WĄSOWSKA Beata
51. WENKLAR Tomasz
52. WYLEŻUCH Franciszek